

As Per NEP 2020

University of Mumbai

Title of the program

A - P.G.Diploma in Marathi	}	2023-24
B - M.A. (Marathi) (Two Year)		
C – M.A. (Marathi) (One Year) -		2027-28

Syllabus for

Semester – Sem I and II

Ref : GR dated 16th May, 2023 for Credit Structure of PG

Preamble

Introduction:

दृष्टी

- १) भाषा आणि साहित्याच्या अभ्यास मानवी संस्कृतीच्या सर्वांगीण विकासासाठी महत्वाचा आहे, ही जाणीव निर्माण करणे.
- २) भाषा, साहित्य, संस्कृती आणि समाज यांच्या परस्पर अनुबंधातून समाजाची वैचारिक दिशा प्रगल्भ करण्याचा विश्वास निर्माण करणे.
- ३) मराठी भाषा आणि साहित्य यांच्या अभ्यासाचा इतर भाषा आणि विविध ज्ञानशाखांशी असलेला संबंध उलगडून दाखविणे.

Aims and Objectives:

ध्येय

- १) साहित्याच्या अभ्यासातून समाज व संस्कृती विषयक जाणीव निर्माण करणे.
- २) सामाजिक समता आणि सांस्कृतिक विकासाच्या दिशा दृढमूल करणे.
- ३) मराठी भाषा ही ज्ञानभाषा व्हावी म्हणून जाणीव जागृती आणि कृतिशीलता निर्माण करणे.
- ४) मराठी भाषा आणि साहित्य अभ्यासणा-या विद्यार्थ्यांची भाषिक कौशल्यक्षमता विकसित करणे.
- ५) विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधनवृत्ती विकसित करणे.
- ६) आंतरविद्याशाखीय अभ्यासाचे महत्त्व निर्माण करणे.
- ७) साहित्याच्या आणि भाषेच्या अभ्यासातून तांत्रिक कौशल्य अवगत करण्याची क्षमता निर्माण करणे.
- ८) भारतीय भाषा आणि संस्कृती यांच्या सांस्कृतिक आणि तौलनिक अभ्यासाला गती देणे.
- ९) ज्ञानग्रहण करण्याची क्षमता विकसित करून भाषेचा जीवन उपयोगी दृष्टीकोन निर्माण करणे.

उद्दिष्टे

- १) नव्या ज्ञानशाखांचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.
- २) प्रमाण मराठी भाषा, मराठीच्या बोली भाषा यांच्यातील संशोधन क्षेत्रे विकसित करणे.
- ३) मराठीचा भाषा व्यवहार आणि संस्कृती व्यवहार अभ्यासणे.
- ४) साहित्य, समीक्षा आणि संशोधनाच्या नव्या दिशा विकसित करणे.
उपयोजित मराठीच्या अनुषंगाने भाषेचे क्षेत्र विकसित करणे.

Learning Outcomes:

- १ : विद्यार्थी प्राचीन भारतीय साहित्य, पाश्चात्य साहित्य आणि मराठी साहित्यातील साहित्य सिद्धांत आणि समीक्षा सिद्धांत तसेच मराठी भाषा आणि अध्यापनशास्त्र यामध्ये कौशल्य प्रदर्शित करतील.
- २ : विद्यार्थी मराठी साहित्य आणि भाषा अभ्यासातील साहित्य संप्रदाय आणि साहित्य प्रवाह यांचे अध्ययन करून ज्ञानव्यवहारात आपले प्रभुत्व दाखवतील.
- ३ : विद्यार्थी मराठीच्या प्रमाणभाषेबरोबर विविध प्रादेशिक बोलींचा अभ्यास करून त्याचे ज्ञान साहित्य आणि भाषा संशोधनात प्रदर्शित करतील.
- ४ : विद्यार्थी मराठी साहित्य आणि भाषेचा मूल्यात्मक अभ्यास करून विश्लेषणात्मक कौशल्ये निर्माण करतील.
- ५ : उपयोजित मराठीच्या अध्ययनामुळे विद्यार्थ्यांना भाषिक कौशल्य प्राप्त होतील आणि भाषेच्या माध्यमातून ते साहित्य निर्मिती करतील.
- ६ : विद्यार्थी भाषिक कौशल्ये अंगीकृत करून प्रसार माध्यमे, अनुवाद क्षेत्रे, दृक्श्राव्य माध्यमे, चित्रपट इत्यादी क्षेत्रात भाषेचे उपयोजन करतील.
- ७ : विद्यार्थी मराठी भाषा आणि तंत्रज्ञान वापरून कल्पना संप्रेषण करतील.

R _____

परिशिष्ट -१

Post Graduate Programs in University

Year (2 Yr PG)	Level	Sem (2 YrS)	Major		RM	OJT/ FP	RP	Cum. Cr.	Degree
			Mandatory*	Electives Any one					
1	6.0	Sem 1	साहित्यशास्त्र १ (४) समीक्षासिद्धांत १ (४) ऐतिहासिक भाषाविज्ञान (४) कालखंडाचा अभ्यास (प्रारंभ ते १६००) (२)	दलित साहित्य (४) किंवा साहित्य प्रकाराचा अभ्यास : कविता (४) किंवा वाङ्मय इतिहास लेखन किंवा महानगरी साहित्य (४)	4			22	PG Diploma (after 3 Year Degree)
		Sem 2	साहित्यशास्त्र २ (४) समीक्षासिद्धांत २ (४) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान (४) कालखंडाचा अभ्यास (१६०० ते १८१८) (२)	ग्रामीण साहित्य (४) किंवा साहित्यप्रकाराचा अभ्यास कथा (४) किंवा लोकसाहित्य (४) किंवा स्त्रीवाद आणि मराठी साहित्य (४)		4		22	
Cum. Cr. For PG Diploma			28	8	4	4	-	44	

Exit option :PG Diploma (44 Credits) after Three Year UG Dergee									
II	6.5	Sem 3	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास १ (१८१८ ते १९२०) (४) समाज भाषाविज्ञान (४) मराठी साहित्याचा सांस्कृतिक अभ्यास (४) वाङ्मयीन वाद १ – (२)	साहित्य प्रकाराचा अभ्यास - कादंबरी (४) किंवा आदिवासी साहित्य (४) किंवा साहित्यकृतीचे माध्यमांतर (४) किंवा अल्पसंख्यांकांचे साहित्य (४)			4	22	PG Degree After 3- Yr UG
		Sem 4	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास २ (१९२० ते १९६०) (४) बोलीभाषांचा भाषा वैज्ञानिक अभ्यास (४) भारतीय साहित्याचा अभ्यास (४) वाङ्मयीन वाद- २ (२)	साहित्य प्रकाराचा अभ्यास - नाटक (४) किंवा स्त्रीवाद चळवळ आणि सिद्धांतन (४) किंवा फुले आंबेडकरी साहित्य (४) किंवा विज्ञान साहित्य (४)			6	22	
		Cum. Cr. For Pg Diploma	28	8	-	-	10	44	
		Cum. Cr. For Pg Diploma	54	16	4	4	10	88	

Note: *The number of courses can vary for totaling 14 credits for Major Mandatory Courses in a semester as illustrated.

Sign of HOD

Name of the Head of the Department

Dr.Vandana Mahajan

Name of the Department: **Marathi**

Sign of Dean:

Name of the Dean:

Dr. Anil Singh

Name of the Faculty: **Humanities**

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : साहित्यशास्त्र (भाग – १)

Theory of Literature (part –1)

Course code 50111

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १) साहित्य या संकल्पनेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्य यांचे आकलन करणे
- २) साहित्याच्या प्रयोजनांचा अभ्यास करणे
- ३) साहित्य निर्मितीचे पाश्चात्य आणि भारतीय विचार समजून घेणे आणि साहित्य निर्मितीप्रक्रिया विकसित करणे.
- ४) साहित्य आस्वादाची प्रक्रिया अभ्यासणे.

Course outcome

- १) साहित्य सिद्धांतांच्या आकलनाने ज्ञान व्यवहाराचा कालानुक्रम ज्ञात होईल.
- २) साहित्य प्रयोजनांचा हेतू समजल्यामुळे साहित्याकृतीविषयी भान प्राप्त होईल.
- ३) साहित्य निर्मिती प्रक्रिया समजून घेता येईल आणि निर्मितीक्षम होता येईल.
- ४) साहित्याची आस्वाद आणि अभिरुची क्षमता प्राप्त होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) साहित्य संकल्पना, स्वरूप, अंगे
- आ) साहित्यविषयक पाश्चात्य, संस्कृत व मराठी परंपरामधील व्याख्या.
- इ) साहित्यकृतीतील अनुभवाची वैशिष्ट्ये अनुभवाधिष्ठिता आणि कल्पनाधिष्ठितता.

घटक २ :

- अ) साहित्यप्रयोजन संकल्पना आणि स्वरूप, प्रयोजनविषयक पाश्चात्य, संस्कृत आणि मराठी विचार परंपरा
- आ) साहित्यप्रयोजन लौकिकतावादी भूमिका सत्य, ज्ञान, नीती, बांधिलकी आणि जीवनासाठी कला.
- इ) साहित्यप्रयोजन स्वायत्ततावादी भूमिका सौंदर्यनिर्मिती कलेसाठी कला आणि आविष्कारवादी सिद्धांत

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३ :

- अ) साहित्य निर्मितीप्रक्रिया पाश्चात्य परंपरेतील प्रतिभाशक्तीचा/ कल्पनाशक्तीचा विचार- प्लेटो, कांट, कोलरिज, फ्रॉइड, लेनिन.
आ) साहित्य निर्मितीप्रक्रिया भारतीय परंपरेतील प्रतिभाशक्तीचा/ कल्पनाशक्तीचा विचार- संस्कृत आणि प्राकृत परंपरा भरत, अभिनवगुप्त, भट्टलोलट, अश्वघोष, दिग्नाग, धर्मकिर्ती.
इ) मराठी साहित्य परंपरेतील बा. सी. मर्ढेकर, प्रभाकर पाध्ये, कॉ. शरद पाटील, यशवंत मनोहर यांचा साहित्य निर्मितीप्रक्रियेविषयक दृष्टीकोन

घटक ४ :

- अ) साहित्याची आस्वादप्रक्रिया - वाचनप्रक्रिया, कालाधिष्ठित, संश्लेषण- विश्लेषण प्रक्रिया.
आ) साहित्याची अभिरुची संकल्पना, साहित्यिक ज्ञानक्षमता (जोनाथन कलर)
इ) साहित्याच्या वर्गीकरणविषयक सिद्धांत

परीक्षा पद्धती :

- अ) अंतर्गत परीक्षा- एकूण गुण ५०
१) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा
२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण
आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०
१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१. कुलकर्णी वा. ल.; साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, पाप्युलर प्रकाशन मुंबई, १९७५
२. गाडगीळ गंगाधर; खडक आणि पाणी, पाप्युलर प्रकाशन, मुंबई. १९६०
३. गाडगीळ स.रा.; काव्यशास्त्रप्रदीप, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर. १९६२
४. जोग रा.श्री.; अभिनय काव्यप्रकाश, व्हीनस प्रकाशन, पुणे. १९९७
५. देशपांडे. ग. त्र्यं.; भारतीय साहित्यशास्त्र, पाप्युलर प्रकाशन, मुंबई. १९८०
६. धोंगडे रमेश; शैलीवैज्ञानिक समीक्षा, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे १९९८
७. नेमाडे भालचंद्र; साहित्याची भाषा, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद. १९८७
८. पाटील, शरद; अब्राह्मणी कला व साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र, मावळाई प्रकाशन, पुणे
९. पाटणकर रा. भा. सौंदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई १९७४
१०. पाटणकर वसंत; साहित्यशास्त्र स्वरूप आणि समस्या, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६
११. पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक बुक स्टॉल, मुंबई. १९५५
१२. पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११

१३. पाध्ये प्रभाकर,; सौंदर्यानुभव, इथेटिक्स सोसायटी आणि मौज प्रकाशन, मुंबई, १९७७
१४. बेडेकर दि.के.; साहित्यविचार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई १९६४
१५. बा.सी. मर्ढेकर,; कला आणि मानव (अनु जोशी रा.भी.), मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८३
१६. बा.सी. मर्ढेकर,; साहित्य आणि सौंदर्य, मौज प्रकाशन,, मुंबई. प्र. स. १९५५) तृ आ. १९८३
१७. मालशे मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, १९९५
१८. रसाळ सुधीर,; कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई १९८२
१९. रायकर सीताराम व इतर (संपा),; वाङ्मयीन वाद : संकल्पना व स्वरूप, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे १९९०
२०. रेगे पु. शि.; छांदसी, मौज प्रकाशन, मुंबई. १९६८
२१. वेलेकर रेने व ऑस्टीन वॉरेन,; साहित्यसिद्धांत, अनु. मालशे स.गं.; महाराष्ट्र राज्य संस्कृती मंडळ, मुंबई
२२. वैद्य सरोजनी व इतर (सं),; वाङ्मयीन महत्ता, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि लोकवाङ्मयगृह, मुंबई.
२३. पाटील, शरद,; दासशूद्रांची गुलामगिरी खंड १ आणि खंड २, मावळाई प्रकाशन, पुणे
२४. पाटील, शरद,; जातीव्यवस्थाक सामंती सेवकत्व, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२५. मनोहर यशवंत, नवे साहित्यशास्त्र, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर
२६. मनोहर यशवंत, साहित्याचे इहवादी सौंदर्यशास्त्र, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
२७. मनोहर यशवंत, सत्याचे सौंदर्य आणि सौंदर्याचे सत्य, सुवर्णमुद्रा प्रकाशन, पुणे.
२८. Daiches, David; Critical Approaches To Literature, Longmans, London, 1963, (Indian Rept)
२९. Lodge, David (ed.): 20th Century Literary Criticism: A Reader, Longmans, London And New York, 1972
३०. Lodge, David (ed) : Modern Criticism And Theory: A Reader, Longmans, America. 1991 (5th Edition)
३१. Wellek, Rene and Warren, Austin Theory of Literature, Jonathan Cape, London, 1961
३२. नियतकालिकांतील संदर्भ; पाटील गंगाधर, चिह्नमिमांसा, अनुष्टुभ, जाने-फेब्रु, १९९२, लेख ४

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

**Course Name : साहित्य समीक्षा : सिद्धांत
Theory of Literature Criticism**

Course code 50211

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १) साहित्य समीक्षा या संकल्पनेचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि व्याप्ती यांचा अभ्यास करणे
- २) लेखक वाचक आणि साहित्य संस्कृती व्यवहार यांचा समीक्षेशी असलेला अनुबंध तपासणे.
- ३) साहित्य सिद्धांतांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये अभ्यासणे.
- ४) समीक्षा सिद्धांतांचे अंतर्विद्याशाखीय अनुबंध तपासणे

Course outcome

- १) साहित्य समीक्षा या संकल्पनेचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि व्याप्ती यांचे आकलन होईल.
- २) लेखक, वाचक आणि साहित्य संस्कृती व्यवहार यांचा समीक्षेशी असलेला अनुबंध ज्ञात होईल.
- ३) साहित्य सिद्धांतांचे स्वरूप आणि व्याप्ती लक्षात येईल.
- ४) समीक्षा सिद्धांत आणि अंतर्विद्याशाखा यांचा परिचय होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) साहित्य समीक्षा : स्वरूप आणि संकल्पना
- आ) साहित्य समीक्षेची व्याप्ती
- इ) साहित्य समीक्षेच्या पायऱ्या

घटक २

- अ) साहित्य समीक्षा आणि लेखक अंतःसंबंध
- आ) साहित्य समीक्षा आणि वाचक अंतःसंबंध
- इ) साहित्य समीक्षा आणि साहित्य संस्कृती व्यवहार

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

अ) साहित्य समीक्षा : सिद्धांत स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

आ) साहित्य समीक्षा : सिद्धांत जडणघडण

इ) समीक्षा पद्धतींची आवश्यकता

घटक ४

अ) समीक्षा सिद्धांत आणि अंतर्विद्याशाखा

आ) भाषाविज्ञान व आधुनिक साहित्य समीक्षा

इ) वाचकवाद आणि अर्थनिर्णयन

अ) अंतर्गत परीक्षा- एकूण गुण ५०

१) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१) कुलकर्णी, गो. म.; मराठी साहित्यातील स्पंदने, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे, १९८५.

२) कुलकर्णी, वा. ल.; साहित्य आणि समीक्षा, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९६३

३) कुलकर्णी, गो. म.; नवसमीक्षा, काही प्रवाह, मेहता प्रकाशन, पुणे, १९८२

४) कोतापल्ले, नागनाथ; साहित्य आणि समाज, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००७

५) गाडगीळ, गंगाधर; साहित्याचे मानदंड, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९७७

६) जाधव, मनोहर (संपा); समीक्षेच्या नव्या संकल्पना, गोमंतक मराठी अकादमी, पणजी, १९९६

७) जाधव, रा. ग; वाङ्मयीन आकलन, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९७७

८) जाधव, रा. ग.; सांस्कृतिक मूल्यवेध, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९२

९) जोशी, अशोक; मराठीतील साहित्यविचार, आलोचना, जून १९९१

१०) धोंगडे आश्विनी; स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन

११) नाईक, राजीव आणि इतर; सौंदर्यविचार; मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई

१२) निरगुडकर, भारती; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर २०१२

१३) पाटणकर, रा. भा; सौंदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९७४

१४) पाटणकर, वंसत; कविता संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, अनुभव प्रकाशन, मुंबई १९९५

१५) पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, १९८१

१६) पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११

१७) पाटील, म. सु. आदिबंधात्मक समीक्षा, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९

१८) फडके, भालचंद्र मराठी लेखिका, चिंता आणि चिंतन, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे

१९) भागवत, श्री. पु. व इतर साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७

२०) मालशे, मिलिंद जोशी अशोक; आधुनिकसमीक्षा सिद्धांत, मौज प्रकाशन, मुंबई, २००७

- २१) मेश्राम, केशव व इतर; वाङ्मयीन प्रवृत्ती तत्त्वशोध, प्रतिमा प्रकाशन, २००७
- २२) रसाळ, सुधीर; कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८२
- २३) शहा, मृणालिनी, टिळक विद्यागौरी (संपा); आधुनिक मराठीसाहित्य आणि सामाजिकता, पद्मगंधा, २००७
- २४) शिरवाडकर, के. रं; साहित्यवेध, मेहता प्रकाशन, पुणे, १९९६
- २५) साठे, मकरंद; मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री
- २६) साठे, शारदा; क्षितिजावरील शलाका
- २७) जाधव, मनोहर; साहित्यातील नव्या संकल्पना, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद
- २८) Wilfred Guerin and Others; A Handbook of critical approaches to Literature, Oxford University Press, 1992
- २९) Bodkin, Maud, Archetypal Patterns in Poetry, Oxford, London, 1951
- ३०) Brooks, Cleanth The Well Wrought Urn, Methuen, London, 1968
- ३१) Brooks, Cleanth, Warren Robert Penn; Understanding Drama, Ho It, Rinehart & Winston, New York, 1961
- ३२) Daiches, David; Approaches to Literature, Prentice Hall, 1965
- ३३) Ellis, John M.; The Theory of Literary Criticism, University of California, 1974
- ३४) Frye, Northrop; Fables of Identity, Harecourt, Brace And World, 1963
- ३५) Glikson, Charles; American Literary Criticism, Hendricks House, New York, 1951
- ३६) May, Westbrook; Twentieth Century Criticism, The Free Press, 1974
- ३७) Jacoby Jolan: The Psychology of C. G. Jung, Kegan Paul Trench, Trubner, London, 1942
- ३८) Philip, Rice and Patricia Waugh, Modern Literary Criticism
- ३९) Lodge, David; 20th Century Literary Criticism, Longman, London, 1990
- ४०) Robey, David; Modern Literary Theory, Bats ford, 1986

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : ऐतिहासिक भाषाविज्ञान

Historical Linguistics

Course code 50311

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १)भाषेचे स्वरूप समजून घेणे.
- २)भाषेचा भाषावैज्ञानिक अभ्यास ज्ञात करणे.
- ३)भाषेचा ऐतिहासिक भाषाभ्यासपद्धतीने भाषेचा कालखंड आणि स्वरूप अभ्यासणे.
- ४)भाषा अभ्यास पद्धतीच्या विविध सिद्धांतांचा परिचय करून घेणे.

Course Outcomes

- १)ऐतिहासिक भाषा अभ्यास या संकल्पनेचा परिचय होईल.
- २)ऐतिहासिक भाषा अभ्यासाद्वारे भाषेची कालनिश्चिती आणि स्वरूप यांचे आकलन होईल.
- ३)भाषेची घटना, भाषेची रूपे, अर्थपरिवर्तन यांचे आकलन होईल.
- ४)भाषेचे कालिक भेद आणि लिपी विचार अवगत होईल.

MODULE I : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची भूमिका
- आ) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची मूलतत्वे
- इ) ऐतिहासिकता आणि तौलनिकता, बहुभाषिक व एकभाषिक पुनर्रचन

घटक २

- अ) भाषाकुलसिद्धांत
- आ) स्वनपरिवर्तन
- इ) अर्थपरिवर्तन

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) मराठी भाषेची पूर्वपिठिका
- आ) आर्यभारतीय भाषांमधील परिवर्तन
- इ) अंतर्वर्तुळ – बहिर्वर्तुळ सिद्धांत

घटक ४

अ) कालिक भेद

आ) लिपीविचार

इ) धम्म लिपी, ब्राम्ही लिपी, रोमन लिपी, देवनागरी लिपी आणि मोडी लिपी.

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१) कालेलकर, ना.गो., ध्वनिविचार, मौज प्रकाशन मुंबई, १९६०.

२) ग्रामोपाध्ये, ग.ब., भाषा विचार आणि मराठी भाषा, व्हीनस प्रकाशन पुणे, १९७९, दु.आ.

३) तुळपुळे, शं.गो., यादवकालीन मराठी भाषा, व्हीनस प्रकाशन पुणे, १९७३.

४) दाते, य.रा., महाराष्ट्र शब्दकोश – प्रस्तावनाखंड, महाराष्ट्र कोश मंडळ लि.पुणे, १९३२.

५) पुंडे द.दि., सुलभ भाषाविज्ञान, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००५, दु.आ.

६) मालशे सं.ग.व इतर (संपा.), भाषाविज्ञान वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५.

७) कालेलकर ना.गो., भाषा : इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन, मुंबई

८) कालेलकर ना.गो., भाषा आणि संकृती, मौज प्रकाशन, मुंबई

९) केळकर, अशोक, मराठी भाषेचा आर्थिक संसार, मराठवाडा सा.प. औरंगाबाद.

१०) इंगळे-चावरेकर रवींद्र, सिंधुकालीन लिपी आणि भारतीय भाषांचा इतिहास, हस्ताक्षर प्रकाशनगृह, २०२१

११) भोपे, प्रल्हाद, नागेश अंकुश, भाषाविज्ञान व व्याकरण, चिन्मय प्रकाशन औरंगाबाद, प्र.आ. २०११

१२) मालशे स.ग., इनामदार हे.वि., सोमण, अंजली, भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, च.आ. २०१०.

१३) मारवाडे नरेंद्र, सरकटे सदाशिव, भाषा विज्ञान, कैलास पब्लिकेशन औरंगाबाद, प्र.आ. २०११

१४) Keiler, Allan R- A Reader in Historical and Comparative Linguistics, (ed.) Helt Rinehart and Winston, New York, 1972.

१५) Lehman, W.P. Historical Linguistics – An Introduction, Helt Rinehart and Winston, New York, 1972.

Format of syllabus

Programme Name : M.A. Marathi

Course Name : कालखंडाचा अभ्यास (आरंभ ते १६००)

Study of Periods (Beginning to 1600)

Course code : 50411

Total Credits : 02

Total Mark : 50

University assessment : 25

College assessment : 25

Course Objective

- १) मराठी भाषा आणि साहित्याच्या प्रेरणांचा शोध घेणे.
- २) ताम्रपट आणि शिलालेख यांच्या भाषेचे महत्त्व अभ्यासणे.
- ३) यादवकालीन मराठीच्या भाषा आणि साहित्याच्या निर्मितीमागील तत्त्वज्ञानाचा आणि सांप्रदायिक विचारांचा शोध घेणे.
- ४) बहामनी काळातील मराठीच्या भाषा आणि साहित्याच्या निर्मितीमागील तत्त्वज्ञानाचा आणि सांप्रदायिक विचारांचा शोध घेणे.

Course Outcomes

- १) अभिजात मराठी भाषेची पूर्वपिढीका ज्ञात होईल.
- २) शिलालेख आणि ताम्रपट यांच्यातून व्यक्त होणारे मराठी भाषा आणि साहित्य यांचे वैशिष्ट्ये अभ्यासता येईल.
- ३) यादवकालातील महानुभाव आणि वारकरी संप्रदायाच्या तत्त्वज्ञानाचा परिचय होईल.
- ४) बहामनी कालातील वारकरी, दत्त आणि सूफी संप्रदायाच्या तत्त्वज्ञानाचे आकलन होईल.

MODULE –I (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) कालखंडाचा अभ्यास :संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- आ) प्राचीन मराठीचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, ताम्रपट आणि शिलालेख यांचा अभ्यास.
- इ) यादवकालीन समाज, संस्कृती, संप्रदाय आणि साहित्य.

घटक २

- अ) बहामनीकालीन समाज आणि संस्कृती.
- आ) बहामनीकालीन संप्रदायांचे तत्त्वज्ञान. (दत्त व सूफी संप्रदाय)
- इ) बहामनीकालीन मराठी भाषा आणि वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये.

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा- एकूण गुण २५

- १) १० – १० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा
- २) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : ०५ गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण २५

- १) घटक १, २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- २) घटक १, २ यावर आधारित पर्यायासह १० गुणांसाठी दोन टिपा (चारपैकी दोन)

संदर्भग्रंथसूची

१. आचार्य, मा. ना.; ज्ञानमयूरांची कविता, पुष्पा प्रकाशन, पुणे.
२. केतकर, श्री. व्यं.; महाराष्ट्रीयांचे काव्यपरीक्षण, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९६४ (दु० आ०).
३. जोग, रा. श्री.; मराठी वाङ्मयाभिरुचीचे विहंगमावलोकन, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९५९.
४. जोग, रा. श्री.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ३, (१६८१ ते १८००) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९७३.
५. तुळपुळे, शं. गो.; पाच संतकवी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९८४ (तृ० आ०).
६. तुळपुळे, शं. गो.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १, (आरंभ ते १३५०) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८४.
७. देशमुख, उषा मा.; कालखंडाचा अभ्यास, मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग आणि स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे,
८. नसिराबादकर, ल. रा.; प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, १५ ०५.
९. पाध्ये, दिगंबर; साहित्य, समाज आणि संस्कृती, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९९८.
१०. फाटक, न. र.; एकनाथ: व्यक्ती आणि वाङ्मय, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९६३.
११. बडवे, नानासाहेब, एकनाथांची भारूडे, भाग १. श्रीएकनाथ संशोधन मंदिर, औरंगाबाद, १९६८.
१२. बडवे, नानासाहेब एकनाथांची भारूडे, भाग २, श्रीएकनाथ संशोधन मंदिर, औरंगाबाद, १९७८.
१३. भावे, वि. ल., महाराष्ट्र सारस्वत, खंड १, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३ (स०आ०). १५. भावे, वि० ल०; महाराष्ट्र सारस्वत, खंड २, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३ (स०आ०).
१४. भिंगारे, ल. म.; मुक्तमयुरांची महाभारते, मराठवाडा साहित्य परिषद, हैद्राबाद, १९५६.
१५. मालशे, स. गं.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड २, भाग १, (१३५० ते १६८०) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८२.
१६. मालशे, स. गं.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड २, भाग २, (१३५० ते १६८०) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८२.
१७. शेणोलीकर, ह. श्री.; प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर, १९७१.
१८. सरदार, गं. बा.; संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९७० (ति० आ०)..
१९. साखरे, नानामहाराज, सकलसंतगाथा, खंड १ ते ३, वरदा प्रकाशन, पुणे, १९६७.

Format of syllabus

Programme Name : M.A. Marathi

Course Name : दलित साहित्य

Dalit Literature

Course code : 50511

Total Credits : 04

Total Mark : 100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course Objective

- १) दलित साहित्याच्या निर्मिती आणि प्रेरणांचा शोध घेणे.
- २) दलित साहित्यातील वेदना, विद्रोह आणि नकार या तत्वांचा शोध घेऊन दलित साहित्य आणि दलित जाणीव यांचा अभ्यास करणे.
- ३) आंबेडकरपूर्व आणि आंबेडकरोत्तर दलित चळवळीचा साहित्याशी असलेला अनुबंध शोधणे.
- ४) दलित साहित्याच्या साहित्यकृतीतून दलित साहित्याचे सौंदर्यतत्त्व शोधणे.

Course Outcome

- १) दलित साहित्याच्या फुले आंबेडकरी विचारांचे प्रेरणा तत्त्व लक्षात येईल.
- २) दलित साहित्यातील वेदना, विद्रोह आणि नकार या तत्वांच्या बरोबरच दलित जाणिवेचे वेगळेपण ज्ञात होईल.
- ३) दलित साहित्याचा दलित चळवळीशी असलेला अनुबंध परिचित होईल.
- ४) नेमलेल्या दलित साहित्यकृतीतून दलित साहित्याच्या सौंदर्यमूल्यांचे आकलन होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

अ) दलित चळवळ : पार्श्वभूमी.

आ) आंबेडकरपूर्व आणि आंबेडकरोत्तर परिवर्तनवादी चळवळी. (सत्यशोधक चळवळ, स्त्री चळवळ, दलित पँथर चळवळ, यूक्रांद)

इ) दलित साहित्याची पूर्वपिढीका.

घटक २

अ) दलित साहित्य : स्वरूप व संकल्पना.

आ) दलित साहित्य : प्रेरणा व प्रयोजन.

इ) दलित साहित्यातील सामाजिक व सांस्कृतिक संघर्ष.

MIDULE II(श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

अ) दलित साहित्याने हाताळलेले साहित्यप्रकार (कविता आणि आत्मकथनाच्या अनुषंगाने)

आ) दलित साहित्याची भाषा.

इ) दलित साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र (स्थूल परिचय)

घटक ४

अ) कविता आणि आत्मकथने : तात्विक विचार.

आ) कोंडवाडा – दया पवार.

इ) जग बदल घालून घाव – एकनाथ आव्हाड.

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार)टीपा.

संदर्भग्रंथसूची

- १) आंबेडकर, डॉ. बाबासाहेब ; अस्पृश्य मूळचे कोण ? (The Untouchables), (अनु.) कांबळे, बी . सी.
- २) आंबेडकर, डॉ. बाबासाहेब ; जातिभेद निर्मूलन, (अनु.) गांजरे, मा. फ. प्रज्ञा प्रकाशनमंडळ, नागपूर , १९७०
- ३) आंबेडकर, डॉ. बाबासाहेब, शूद्र मूळचे कोण होते ? (अनु) खैरमोडे, चां. भ. ठक्करआणिक. लि., मुंबई १९४६
- ४) कऱ्हाडे, सदा , दलित साहित्य चिकित्सा , स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद २००१
- ५) कुलकर्णी, गो. म. (संपा.): दलित साहित्य : प्रवाह व प्रतिक्रिया, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे १९८६
- ६) खरात, शंकरराव ; दलित वाङ्मय प्रेरणा आणि प्रवृत्ती, इनामदार प्रकाशन, पुणे, १९७८
- ७) जाधव , रा. ग. निळी पहाट , प्राज्ञपाठशाळा मंडळ , वाई , १९७८.
- ८) डांगळे, अर्जुन (संपा.); दलित साहित्य : एक चिंतन, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृतीमंडळ, मुंबई, १९७८
- ९) निंबाळकर, वामन (संपा): सामाजिक क्रांतीची दिशा, (प्राचार्य म. भ. चिटणीस समग्र वाङ्मय) , प्रबोधन प्रकाशन, नागपूर, २००७ ,
- १०) पाटील, म. सु., दलित कविता , लोकवाङ्मय गृह मुंबई १९९८१.
- ११) पानतावणे, गंगाधर, दलित साहित्य : चर्चा आणि चिंतन, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९३,
- १२) फडके, भालचंद्र, दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९७० (प्र.आ.) १९८९ (दु.आ.).
- १३) बागूल, बाबूराव ; दलित साहित्य : आजचे क्रांतिविज्ञान, बुद्धिस्ट पब्लिक हाऊस, नागपूर, १९८१.
- १४) भगत, दत्ता, निळी वाटचाल , प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००१.
- १५) मनोहर, यशवंत, दलित साहित्य: सिद्धांत आणि स्वरूप, प्रबोधन प्रकाशन, नागपूर, १९७८
- १६) माटे, श्री. म. अस्पृष्टांचा प्रश्न, दाते प्रकाशन, पुणे, १९३३.
- १७) मेश्राम, केशव (संपा.) ; विद्रोही कविता, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७८ (प्र. आ.), १९९४ (तृ. आ.).

- १८) मेश्राम, केशव व इतर (संपा) ; दलित साहित्याची स्थितिगती, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि अनुभव पब्लिकेशन्स, मुंबई, १९९७,
- १९) मेश्राम, योगेन्द्र; दलित साहित्य-उद्गम आणि विकास, मंगेश प्रकाशन, नागपूर, १९९८.
- २०) रेगे, शां. शा.; भीमपर्व, सुगावा प्रकाशन, पुणे, १९९१.
- २१) लिंगबाळे, शरणकुमार (संपा.); शतकातील दलित विचार, दिलीपराज प्रकाशन,
- २२) लिंगबाळे, शरणकुमार (संपा.); प्रज्ञासूर्य, प्रचार प्रकाशन, कोल्हापूर, १९९९.
- २३) वानखेडे, म. ना. ; दलितांचे विद्रोही वाङ्मय, प्रबोधन प्रकाशन, नागपूर, १९८१.
- २४) डोळस, अविनाश आंबेडकरी विचार आणि साहित्य, साकेत प्रकाशन, पुणे, २००१.
- २५) नीळकंठ, शेरे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलित वैचारिक वाङ्मय , सुविद्या प्रकाशन, पुणे, २००५.
- २६) गरुड, श्यामल; दलित स्त्रीआत्मकथने, यशश्री प्रकाशन, पुणे २०१०.
- २७) Ambedkar, Babasaheb; Annihilation of Caste, New Book Company, Bombay, 1936.

Format of syllabus

ProgrammeName :M.AMarathi

Course Name : साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : कविता

Study of Form of Literature : Poetry

Course code : 50512

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course Objective

- १) साहित्यप्रकाराची संकल्पना अभ्यासणे.
- २) कविता या साहित्यप्रकाराच्या स्वरूप आणि वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे.
- ३) कवितेच्या विविध प्रकारांचा अभ्यास करणे.
- ४) मराठी कवितेचा आशय आणि रूपनिष्ठ अभ्यास करणे.

Course Outcomes

- १) साहित्याचे वर्गीकरण आणि साहित्यप्रकारांची संकल्पना ज्ञात होईल.
- २) कविता या साहित्यप्रकाराची स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये परिचित होतील.
- ३) कवितेच्या आशयनिष्ठ आणि रूपनिष्ठ प्रकारांचा परिचय होईल.
- ४) नेमलेल्या कवितांच्या आधारे मराठी काव्य परंपरा ज्ञात होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

अ) साहित्यप्रकाराचे वर्गीकरण स्वरूप व संकल्पना

आ) साहित्यप्रकाराचे वर्गीकरण सैद्धान्तिक विचार आणि वर्गीकरणाचा सिद्धांत.

इ) काव्यात्म, कथात्म आणि नाट्यात्म साहित्याच्या प्रकारांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये.

घटक २

अ) 'कविता' या साहित्यप्रकाराची संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये

आ) कविता या साहित्यप्रकाराचा संकेतव्यूह. शब्द, ओळी, कडवी, ध्रुवपद, वृत्तछंद

इ) कवितेचे नादरूप - यमक, प्रास, अनुप्रास इत्यादी, ताल, लय, वृत्त, छंद इ. कवितेचे दृश्यरूप (लिखित रूप) ओळी, कडवी इत्यादी.

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

अ) कवितेचे भाषिक विशेष - अनेकार्थता - प्रतिमा, प्रतीक, रूपक, मिथ, समांतरता, आदिबंध

आ) कविता वक्रता, नियमोल्लंघन. संघटना

इ) कविता या साहित्य प्रकाराचे प्रकार : अभंग, ओवी, लावणी, पोवाडा, सुनीत, गझल, स्फुटकाव्य, मुक्तकाव्य, भावकाव्य, हायकू, विडंबन,

घटक ४:

अ) कवितेची संकल्पना- अभिजाततावादी, रोमँटिक, प्रतीकवादी.

आ) कविता- समाज आणि संस्कृती.

इ) आधुनिक मराठी कवितेची वाटचाल.

निवडक पाच कविता

- १) बहिणाबाई – संसार , मन , खोप्यामधी खोपा , घरोट (जाते), पोया (पोळा)
- २) बा. सी. मर्ढेकर – प्रेमाचें लव्हाळे , पितांत मेले ओल्या उंदीर , भंगु दे काठिन्य माझें , गणपती वाणी विडी पितांना,मी एक मुंगी,हा एक मुंगी
- ३) विं. दा. करंदीकर – तुकोबाच्या भेटी शेक्सपियर आला , वज्रसूक्त , घेता,धोंड्या न्हावी,कसा मी कळेना!
- ४) नारायण सुर्वे – चार शब्द , माझा देशाच्या नोंदबुकात माझा अभिप्राय ,डोंगरी शेत ,मुंबई,तेव्हा एक कर
- ५) सुरेश भट – उषःकाल होता होता ,भीमवंदना , गे मायभू,डकार, एल्गार

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

- १) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा
- २) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

- १) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- २) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- ३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार)टीपा.

संदर्भग्रंथसूची

- १) कुलकर्णी, वा० ल० मराठी कविता- जुनी आणि नवी, पॉप्युलर प्रकाशन आणि मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८७
- २) गणोरकर, प्रभा (संपा०); सक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश (१९२० पासून २००३ पर्यंतचा कालखंड), जी० आर० भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, २००४.
- ३) भागवत, श्री० पु० व इतर (संपा०); साहित्य-अध्यापन आणि प्रकार, पॉप्युलर प्रकाशन गृह, मुंबई..
- ४) पाटणकर, वसंत; कविता : संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठवअनुभवप्रकाशन, मुंबई, १९९५,
- ५) पाटणकर, वसंत; शोध कवितेचा, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०११.
- ६) डहाके, वसंत आबाजी कवितेविषयी, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९९.
- ७) बेडेकर, दि० के० : आधुनिक मराठी काव्य उद्गम आणि भवितव्य, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर. १९६९.
- ८) रसाळ, सुधीर; काही मराठी कवी जाणवा आणि शैली, जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद, आवृत्ती ३ री २०११.
- ९) करोगल, सुषमा (संपा०); स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९९

Format of syllabus

Programme Name : M.A. Marathi

Course Name : वाङ्मय इतिहास लेखन

Literature History Writing

Course code : 50513

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course Objective

- १) इतिहास म्हणजे काय ही संकल्पना अभ्यासणे.
- २) इतिहास लेखनाचे स्वरूप समजून घेणे.
- ३) वाङ्मयीन इतिहास लेखनाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये अभ्यासणे
- ४) वाङ्मयीन इतिहास लेखनाच्या पद्धती आत्मसात करणे.

Course Outcomes

- १) इतिहास लेखन संकल्पना, पद्धतीशास्त्र व्याख्या ज्ञात होतील.
- २) इतिहास लेखनाचे पद्धतीचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये लक्षात येईल.
- ३) वाङ्मयीन इतिहास लेखन आणि समीक्षा याचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये ज्ञात होईल.
- ४) वाङ्मयीन इतिहास लेखनाच्या पद्धती आत्मसात होईल.
- ५) इतिहास लेखन पद्धतीच्याद्वारे वाङ्मय इतिहासाचे पुनर्वाचन करता येईल आणि वाङ्मय इतिहास लेखन तंत्र अवगत होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) इतिहास लेखन म्हणजे काय ?
- आ) इतिहास लेखनाची संकल्पना आणि स्वरूप
- इ) इतिहास लेखनाची साधने.

घटक २

- अ) वाङ्मयीन इतिहास लेखन स्वरूप, संकल्पना आणि वैशिष्ट्ये
- आ) वाङ्मयीन इतिहास लेखन आणि समीक्षा.
- इ) वाङ्मयीन इतिहास लेखनाचे प्रकार

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) वाङ्मयेतिहास लेखनाची पाश्चात्य परंपरा
- आ) वाङ्मयेतिहास लेखनाची भारतीय परंपरा
- इ) मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनाची परंपरा

घटक ४

अ) वाङ्मयीन इतिहास लेखन पद्धती.

- १) सबाल्टर्न
- २) मार्क्सवादी
- ३) स्त्रीवादी

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

- १) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा
- २) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

- १) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- २) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- ३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भग्रंथसूची

- १) कुलकर्णी गो.म.व इतर (संपा.) – वाङ्मयेतिहास – सद्यस्थिती आणि अपेक्षा, मेहता पब्लिकेशन हाउस, पुणे १९९५
- २) जोग, रा. श्री. (संपा.) – मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ५, भाग -१, म. सा.प., व, १९७३
- ३) जोशी, प्र. न. – मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास (प्राचीन व अर्वाचन काल), प्रसादप्रकाशन पुणे, १९७८
- ४) देशपांडे, आ. ना., आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग १, व्हीनस प्रकाशन, पुणे १९९२, (द. आ.)
- ५) पवार, गो. मा. व इतर (संपा.) मराठी साहित्य – प्रेरणा व स्वरूप, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६ १७
- ६) पवार दया आणि इतर (संपा.) डॉ. आंबेडकर गौरव ग्रंथ, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ मुंबई, १९९३
- ७) पुंडे, द. दि. (संपा.), वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे १९९४
- ८) पोतदार, द. वा, मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार, ए. पी. बापट बुक शेलर्स, १९२२
- ९) सरदार, गं. बा., अर्वाचन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका, मॉडर्न बुक डेपो, पुणे १९३७
- १०) शेवडे, इंदुमती, मराठी कथा उद्गम आणि विकास, सोमैया पब्लि.मुंबई १९७३
- ११) महाजन, वंदना; साहित्यइतिहास लेखनाचे नावे दृष्टीकोन, आमची श्रीवणी विशेषांक.
- १२) कार.ई.एच; इतिहास म्हणजेकाय, कॉटीनेटल प्रकाशन
- १३) इतिहास लेखनमीमांसा, निवडक समाजप्रबोधन पत्रिका आणि अब्राह्मणी इतिहास मीमांसा, दिग्नाथ प्रकाशन पुणे,
- १४) आठवले, सदाशिव; इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, प्राच्यविद्या प्रकाशन, वाई
- १५) वाङ्मयेतिहासाचे पुनर्लेखन – संपा. शोभा नाईक, रणधीर शिंदे
- १६) प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप – ह. श्री. शेणोलीकर
- १७) संत साहित्य : अभ्यासाच्या काही दिशा – संपा. कल्याण काळे, रा. शं. नगरकर
- १८) वाङ्मयेतिहास सद्यःस्थिती आणि अपेक्षा – गो. म. कुलकर्णी, दत्तात्रय पुंडे
- १९) मराठी वाङ्मयाची सद्यःस्थिती – संपा. विद्यागौरीटिळक, द. दि. पुंडे
- २०) वाङ्मयेतिहास लेखन, वाङ्मयेतिहासलेखन – स्वरूप आणि समस्या – संपा. विद्यागौरी टिळक
- २१) आंबेडकरोत्तर आंबेडकरी चळवळ (खंड ५) – ज. वि. पवार
- २२) महात्मा फुले समग्र वाङ्मय, संपा. य. दि. फडके

Format of syllabus

Programme Name : M.A. Marathi

Course Name : महानगरी साहित्य

Mahanagari Sahitya

Course code : 50514

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course Objective

- १) महानगरी समाज आणि संस्कृतीचा परिचय करून घेणे.
- २) महानगरी साहित्याची संकल्पना आणि सिद्धांत समजून घेणे.
- ३) महानगरी साहित्याची वैशिष्ट्ये समजून घेणे.
- ४) महानगरी कविता, कथा, कादंबरी आणि नाटक या साहित्यप्रकारांच्या वेगळेपणाचा अभ्यासणे.

Course outcome

- १) महानगरी समाज आणि संस्कृती यांचा परिचय होईल.
- २) महानगरी साहित्याची संकल्पना आणि सिद्धांत याविषयी संकल्पना ज्ञात होतील.
- ३) महानगरी साहित्याचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये समजून घेता येईल.
- ४) महानगरी कविता, कथा, कादंबरी आणि नाटक या साहित्यप्रकारांची निर्मिती प्रक्रिया अभ्यासता येईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १ :

- अ) महानगर म्हणजे काय ? शहरीकरण, महानगरीकरण प्रक्रिया (समाजशास्त्रीय परिप्रेक्ष्यातून)
- आ) महानगरी समाज : स्वरूप आणि संकल्पना
- इ) महानगरी संस्कृती (महानगरी जीवन, अधोविश्व, द्वंद्वात्मकता, महानगरी संस्कृतीमध्ये कालपरत्वे घडत गेलेले बदल)

घटक २ :

- अ) महानगरी साहित्याचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये
- आ) महानगरी जाणिवे : अनुभवविश्व, संवेदना, परात्मता, भयग्रस्तता, मूल्यभ्रष्टता, व्यक्तिर्केन्द्रितता, व्यामिश्रता इत्यादी.
- इ) महानगरी साहित्यातील भूगोल, सांस्कृतिक पर्यावरण, घटना, पात्र, वातावरण, प्रतिमासृष्टी, भाषा इत्यादी घटकांतील वेगळेपणा (दलित व ग्रामीण साहित्याच्या तुलनेत)

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) महानगरी साहित्याचा आशय
- आ) महानगरी साहित्याचा आकृतिबंध
- इ) महानगरी साहित्याची शैली

घटक ४

अ) महानगरी कविता आणि नाटक : तात्त्विक विचार

आ) महानगर - मालिका अमरशेख

इ) सिगारेट्स - मनस्विनी लता रवींद्र

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २०-२० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भग्रंथ:

१. पोवार, छाया मराठी नागर कथा

२. खोले, विलास (संपा.); गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी.

३. आडारकर, नीरा व मेनन, मीना: कथा मुंबईच्या गिरणगावाची

४. कोतापल्ले, नागनाथ (संपा.); 'साहित्य आणि समाज', प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, प्रथमावृत्ती १३ मे २००७

५. डहाके वसंत आबाजी; मराठी साहित्य - इतिहास आणि संस्कृती, लोकवाडमयगृह, मुंबई.

६. नारंग, सुदर्शन (संपा.): महानगराची कहानियाँ

७. डहाके वसंत आबाजी; कवितेविषयी, स्वरूप प्रकाशन.

८. सूर्यकांत आजागावकर, (संपा.); महानगरी वास्तव भारतीय कादंबऱ्यांच्या संदर्भात, प्रकाशक, प्राचार्य गुरुनानक खालसा महाविद्यालय माटुंगा आणि ललित पब्लिकेशन, मुंबई.

९. नाडकर्णी कमलाकर; महानगरी नाटक, अक्षर प्रकाशन, मुंबई

१०. अन्सल, कुसुम, आधुनिक हिंदी उपन्यासांमे महानगर

११. जोशी मनोहर श्याम; महानगरी के नायक, वाणी प्रकाशन, दिल्ली.

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : संशोधनशास्त्र

Research Methodology

Course code 50611

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १) संशोधन या संकल्पनेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये यांचा अभ्यास करणे.
- २) संशोधन पद्धतींचा अभ्यास करणे.
- ३) साहित्य संशोधनाचे महत्त्व जाणून घेणे.
- ४) साहित्य संशोधन पद्धतींच्या आधारे साहित्याचे संशोधन करणे.

Course outcome

- १) संशोधन या संकल्पनेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये यांचे आकलन होईल.
- २) विविध संशोधन पद्धतींचे महत्त्व ज्ञात होईल.
- ३) साहित्य संशोधनाची व्याप्ती लक्षात येईल.
- ४) साहित्य संशोधन पद्धतींच्या आधारे साहित्याचे संशोधन करता येईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) संशोधन म्हणजे काय? स्वरूप आणि व्याप्ती.
- आ) वैज्ञानिक, सामाजिक व साहित्यिक संशोधन साम्यभेद
- इ) विद्यापीठीय संशोधन स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

घटक २

- अ) साहित्यसंशोधन व साहित्यविचार
- आ) साहित्यसंशोधन व समीक्षा अनुबंध
- इ) साहित्य संशोधन स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) साहित्याच्या संशोधन पद्धती (ग्रंथकार, साहित्यप्रकार, साहित्यकृती, कालखंड अभ्यास)
- आ) साहित्याच्या संशोधन पद्धती (साहित्यसंशोधन भाषाशास्त्र व बोलींचा अभ्यास)
- इ) साहित्याच्या संशोधन पद्धती (ग्रंथालयीन वाचनाचे संयोजन, ग्रंथसूचिशाल्त्र व संशोधनसाधने)

घटक ४

- अ) शोधनिबंध लेखन पद्धती
- आ) प्रकल्प अथवा प्रबंधिका लेखन पद्धती
- इ) प्रबंध लेखन पद्धती

अ) अंतर्गत परीक्षा एकूण गुण ५०.

१) प्रकल्प : ४० गुण

२) मौखिक परीक्षा : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भग्रंथ :

- १) कन्हाडे, सदा, संशोधन : सिद्धान्त आणि पद्धती, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, १९९७.
- २) चुनेकर, सु. रा. व इतर (संपा.); संशोधन : स्वरूप आणि पद्धती, शिक्षण प्रसारक संस्था, संगमनेर, १९८३.
- ३) जोशी, वसंत व इतर (संपा.); भाषा व साहित्य संशोधन खंड १, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८१.
- ४) जोशी, वसंत व इतर (संपा.); भाषा व साहित्य संशोधन खंड २, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८५.
- ५) जोशी, वसंत व इतर (संपा.); भाषा व साहित्य : संशोधन खंड ३, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८९.
- ६) तुळपुळे, शं. गो.; प्राचीन मराठी कोरीवलेख, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६३.
- ७) देशमुख, उषा मा.; मराठी संशोधनविद्या, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.
- ८) बनहट्टी, श्री. ना. (संपा.); ज्ञानदेवी - अध्याय १२, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९६७.
- ९) मालशे, स. गं. शोधनिबंधाची लेखनपद्धती, सुविचार प्रकाशन, नागपूर, १९७५.
- १०) संत, दु. का.; शोधविज्ञानकोश, अनाथ विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे, १९८५.
- ११) संत, दु. का.; संशोधन पद्धती, प्रक्रिया व अंतरंग, अनाथ विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे, १९६२.
- १२) Whitney, F. L.; Elements of Research, Prentice- Hall, New York, 1954.

M.A.Part -1 Marathi Semester – 2

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : साहित्यशास्त्र (भाग –2)

Theory of Literature (part –2)

Course code 51111

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १) साहित्याची भाषा संकल्पनेचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्य समजून घेणे.
- २) साहित्याचे वर्गीकरण या संकल्पनेचा परिचय करून घेणे.
- ३) साहित्यातील प्रवृत्ती व वादांचे आकलन करणे.
- ४) साहित्यातील मूल्यविचार अभ्यासणे.

Course outcome

- १) साहित्याच्या भाषा आणि शैली अभ्यास केल्याने साहित्यकृतीचे स्वरूप निश्चित करणे शक्य होईल.
- २) साहित्य प्रकारांच्या वर्गीकरणाचा अभ्यास झाल्याने साहित्यकृतीची प्रकारनिष्ठ निर्मिती करणे, आस्वाद घेणे, आणि समीक्षा करणे शक्य होईल.
- ३) साहित्यातील प्रवृत्ती व वादांचे आकलन झाल्याने साहित्य आणि समाज यांचा अनुबंध तपासता येईल.
- ४) साहित्यातील मूल्यविचार अभ्यासल्याने साहित्य चांगले की श्रेष्ठ हे ठरवून साहित्याचे महत्त्व अधोरेखित केले जाईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) साहित्यभाषेविषयीचे काही दृष्टिकोण: शब्दशक्ती, वक्रोक्तीविचार,
आ) साहित्यभाषेविषयीचा रूपवादी आणि संरचनावादी विचार.
इ) शैलीविचार : रूपक, प्रतिमा, प्रतिक, मिथ, समांतरता आणि शैलीविचार संकल्पना (लेखक, वाचक व साहित्यकृती आणि युगधर्माची शैली)

घटक २

- अ) साहित्यातील प्रवृत्ती, साहित्यातील वाद या संकल्पना परिचय
आ) अभिजातवाद, रोमँटिसिझम या संकल्पनांचा स्थूल परिचय
इ) वास्तववाद, अस्तित्ववाद या साहित्यातील वाद संकल्पनांचा स्थूल परिचय

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) साहित्याचे वर्गीकरण ही संकल्पना - वर्गीकरणाविषयीचा भारतीय विचार - संस्कृत साहित्यातील श्रेणीव्यवस्था विचार, भरत, अभिनवगुप्त अश्वघोष, दिग्नाग यांची भूमिका
आ) पाश्चात्य विचार १) प्राचीन कालखंड आदेशात्मक पद्धती सॉक्रेटिस, अरिस्टॉटल, हेगेल, २) क्रोचेची भूमिका, ३) आधुनिक कालखंड : वर्णनात्मक पद्धती इलियट, नॉर्थोप फ्राय, सुसान लॅंगर, ४) संरचनावादी पद्धती रोलां बाल्स, रॉबर्ट स्कॉल.
इ) साहित्याचे वर्गीकरण विषयक मराठीतील साहित्याच्या वर्गीकरणाचा विचार

घटक ४

- अ) साहित्य मूल्यमापनाविषयीची लौकिकतावादी भूमिका
आ) साहित्य मूल्यमापनाविषयीची अलौकिकतावादी भूमिका
इ) साहित्याच्या मूल्यमापनासंबंधीच्या समस्यांचा अभ्यास (साहित्यकृती - चांगली की श्रेष्ठ, वस्तुनिष्ठ की ज्ञातृनिष्ठ, सापेक्ष की शाश्वत साहित्यकृती, कलावादी प्रबोधनवादी, क्रांतीवादी विचार)

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

- १) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा
- २) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

- १) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- २) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- ३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१. कुलकर्णी वा. ल.; साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, पाप्युलर प्रकाशन मुंबई, १९७५
२. गाडगीळ गंगाधर; खडक आणि पाणी, पाप्युलर प्रकाशन, मुंबई. १९६०
३. गाडगीळ स.रा.; काव्यशास्त्रप्रदीप, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर. १९६२
४. जोग रा.श्री.; अभिनय काव्यप्रकाश, व्हीनस प्रकाशन, पुणे. १९९७
५. देशपांडे. ग. त्र्यं.; भारतीय साहित्यशास्त्र, पाप्युलर प्रकाशन, मुंबई. १९८०
६. धोंगडे रमेश; शैलीवैज्ञानिक समीक्षा, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे १९९८
७. नेमाडे भालचंद्र; साहित्याची भाषा, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद. १९८७
८. पाटील, शरद; अब्राह्मणी कला व साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र, मावळाई प्रकाशन, पुणे
९. पाटणकर रा. भा. सौंदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई १९७४
१०. पाटणकर वसंत; साहित्यशास्त्र स्वरूप आणि समस्या, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६
११. पाटील गंगाधर; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक बुक स्टॉल, मुंबई. १९५५
१२. पाटील गंगाधर; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११
१३. पाध्ये प्रभाकर; सौंदर्यानुभव, इथेटिक्स सोसायटी आणि मौज प्रकाशन, मुंबई, १९७७
१४. दि. के. बेडेकर; साहित्यविचार, पाप्युलर प्रकाशन, मुंबई १९६४
१५. बा.सी. मर्ढेकर; कला आणि मानव (अनु जोशी रा.भी.), मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८३

१६. बा.सी. मर्ढेकर,, साहित्य आणि सौंदर्य, मौज प्रकाशन,, मुंबई. प्र. स. १९५५) तृ आ. १९८३
१७. मालशे मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, १९९५
१८. रसाळ सुधीर,, कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई १९८२
१९. रायकर सीताराम व इतर (संपा),, वाङ्मयीन वाद : संकल्पना व स्वरूप, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे १९९०
२०. रेगे पु. शि., छांदसी, मौज प्रकाशन, मुंबई. १९६८
२१. वेलेकर रेने व ऑस्टीन वॉरेन,, साहित्यसिद्धांत, अनु. मालशे स.गं., महाराष्ट्र राज्य संस्कृती मंडळ, मुंबई
२२. वैद्य सरोजनी व इतर (सं),, वाङ्मयीनमहत्ता, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि लोकवाङ्मयगृह, मुंबई.
२३. पाटील, शरद,, दासशूद्रांची गुलामगिरी खंड १ आणि खंड २, मावळाई प्रकाशन, पुणे
२४. पाटील, शरद,, जातीव्यवस्थाक सामंती सेवकत्व, मावळाई प्रकाशन, पुणे.
२५. मनोहर यशवंत, नवे साहित्यशास्त्र, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर
२६. मनोहर यशवंत, साहित्याचे इहवादी सौंदर्यशास्त्र, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
२७. मनोहर यशवंत, सत्याचे सौंदर्य आणि सौंदर्याचे सत्य, सुवर्णमुद्रा प्रकाशन, पुणे.
२८. Daiches, David: Critical Approaches To Literature, Longmans, London, 1963, (Indian Reprint)
२९. Lodge, David (ed): 20th Century Literary Criticism: A Reader, Longmans, London And New York, 1972
३०. Lodge, David (ed) : Modern Criticism And Theory: A Reader, Longmans, America. 1991 (5th Edition)
३१. Wellek, Rene and Warren, Austin Theory of Literature, Jonathan Cape, London, 1961
३२. नियतकालिकांतील संदर्भ; पाटील गंगाधर, चिह्नमीमांसा, अनुष्टुभ, जाने-फेब्रु, १९९२, लेख ४

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : साहित्य समीक्षा : उपयोजन

Applied Literature Criticism

Course code 51211

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १) रूपवादी समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती आणि उपयोजन ज्ञात करणे.
- २) मानसशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती आणि उपयोजन अभ्यासणे.
- ३) आदिबंधात्मक समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती आणि उपयोजन समजून घेणे.
- ४) मार्क्सवादी समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती आणि उपयोजन अभ्यासणे.

Course outcome

- १) रूपवादी समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती ज्ञात होऊन या समीक्षा पद्धतीने साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करताना उपयोजन करता येईल.
- २) मानसशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती अभ्यासता आल्याने या समीक्षा पद्धतीचा साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करताना उपयोजन करता येईल.
- ३) आदिबंधात्मक समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती यांचा परिचय झाल्याने या समीक्षा पद्धतीचा साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करताना उपयोजन करता येईल.
- ४) मार्क्सवादी समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये, व्याप्ती यांचा अभ्यास झाल्याने या समीक्षा पद्धतीचा साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करताना उपयोजन करता येईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक २

अ) रूपवादी समीक्षा : पाश्चात्यविचार (रशियन व अँग्लो अमेरिकन रूपवाद)

आ) मराठीतील रूपवादी समीक्षा

इ) उपयोजन कविता

१) मुक्ताबाई – मुंगी उडाली आकाशी

२) वामन पंडित – वेणूसुधा १

३) पु. शि. रेगे – त्रिधा राधा

४) आरती प्रभु - शिशिरामधल्या

५), ग्रेस – कलश

घटक २

अ) मानसशास्त्रीय समीक्षा : पाश्चात्यविचार (सिगमंड फ्राईड, कार्ल युंग)

आ) मराठीतील मानसशास्त्रीय समीक्षा

इ) उपयोजन : कलाकृती (दोन कथा)

१) जी.ए. कुलकर्णी – निळ्या चेह-याची आकृती

२) गंगाधर गाडगीळ – बिन चेह-याची संध्याकाळ

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

अ) आदिबंधात्मक समीक्षा : पाश्चात्यविचार (कार्ल युंग, झाक् लाकां)

आ) मराठीतील आदिबंधात्मक समीक्षा

इ) उपयोजन : कादंबरी

१) कमाल देसाई – हॅट घालणारी बाई

घटक ४

अ) मार्क्सवादी समीक्षा : पाश्चात्यविचार (हेगल, कार्ल मार्क्स, एंगल्स)

आ) मराठीतील मार्क्सवादी समीक्षा

इ) उपयोजन : ५ कविता

१) विं.दा.करंदीकर – यंत्रावतार

२) नारायण सुर्वे – शहरात गोळा झालेले कावळे

३) नामदेव ढासळ – कामगारबंधो

४) प्रफुल्ल शिलेदार – पायी चालणारा

५) मल्लिका अमर शेख – तू एक कॉप्रेड

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१) कुलकर्णी, गो. म.; मराठीसाहित्यातीलस्पंदने, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे, १९८५.

२) कुलकर्णी, वा. ल.; साहित्य आणि समीक्षा, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९६३

३) कुलकर्णी, गो. म.; नवसमीक्षा, काही प्रवाह, मेहता प्रकाशन, पुणे, १९८२

४) कोतापल्ले, नागनाथ; साहित्य आणि समाज, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००७

५) गाडगीळ, गंगाधर; साहित्याचे मानदंड, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९७७

६) जाधव, मनोहर (संपा); समीक्षेच्या नव्या संकल्पना, गोमंतक मराठी अकादमी, पणजी, १९९६

- ७) जाधव, रा. ग.; वाङ्मयीन आकलन, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९७७
- ८) जाधव, रा. ग.; सांस्कृतिक मूल्यवेध, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९२
- ९) जोशी, अशोक.; मराठीतील साहित्यविचार, आलोचना, जून १९९१
- १०) धोंगडे आश्विनी.; स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन (११) नाईक,
- ११) राजीव आणि इतर सौंदर्यविचार.; मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई
- १२) निरगुडकर, भारती.; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर २०१२
- १३) पाटणकर, रा. भा.; सौंदर्यमीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९७४
- १४) पाटणकर, वंसत.; कविता संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा, अनुभव प्रकाशन, मुंबई १९९५
- १५) पाटील गंगाधर.; समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, १९८१
- १६) पाटील गंगाधर.; समीक्षामीमांसा, मौज प्रकाशन, मुंबई, २०११
- १७) पाटील, म. सु. आदिबंधात्मक समीक्षा, नीहारा प्रकाशन, पुणे १९८९
- १८) भागवत विद्युत, स्त्रीप्रश्नाची वाटचाल
- १९) भागवत, श्री. पु. व इतर साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७
- २०) मालशे, मिलिंद जोशी अशोक आधुनिकसमीक्षा सिद्धांत, मौज प्रकाशन, मुंबई, २००७
- २१) मेश्राम, केशव व इतर.; वाङ्मयीन प्रवृत्ती तत्त्वशोध, प्रतिमा प्रकाशन, २००७
- २२) रसाळ, सुधीर कविता आणि प्रतिमा, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८२
- २३) Bodkin, Maud, Archetypal Patterns in Poetry, Oxford, London, 1951
- २४) Brooks, Cleanth The Well Wrought Urn, Methuen, London, 1968
- २५) Brooks, Cleanth, Warren Robert Penn; Understanding Drama, Ho It, Rinehart & Winston, New York, 1961
- २६) Daiches, David; Approaches to Literature, Prentice Hall, 1965
- २७) Ellis, John M.; The Theory of Literary Criticism, University of California, 1974
- २८) Frye, Northrop; Fables of Identity, Harecourt, Brace And World, 1963
- २९) Glikson, Charles; American Literary Criticism, Hendricks House, New York, 1951
- ३०) May, Westbrook; Twentieth Century Criticism, The Free Press, 1974
- ३१) Jacoby, Jolan: The Psychology of C. G. Jung, Kegan Paul Trench, Trubner, London, 1942
- ३२) Philip, Rice and Patricia Waugh, Modern Literary Criticism
- ३३) Lodge, David; 20th Century Literary Criticism, Longman, London, 1990
- ३४) Robey, David; Modern Literary Theory, Batsford, 1986
- ३५) Wilfred Guerin and Others; A Handbook of critical approaches to Literature, Oxford University Press, 1992

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

Descriptive Linguistics

Course code 51311

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

college assessment : 50

Course Objective

- १) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान ही संकल्पना अभ्यासणे.
- २) भाषा स्वरूपविषयक सिद्धांतांचा अभ्यास करणे.
- ३) भाषेच्या घटकांचा अभ्यास करणे.
- ४) भाषेच्या प्रकारांचा अभ्यास करणे.

Course Outcomes

- १) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान ही संकल्पना ज्ञात होईल.
- २) भाषाविषयक असलेल्या पाश्चात्य सिद्धान्तांचा आणि भाषा वैज्ञानिकांच्या सिद्धांतांचा परिचय होईल.
- ३) भाषेच्या घटकांचा परिचय झाल्याने भाषा ज्ञानात वाढ होईल.
- ४) व्यवहार भाषा, संपर्क भाषा, उपभाषा यांचा परिचय झाल्याने भाषेची व्यवस्था करणे शक्य होईल.

MODULE - I (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

अ) वर्णनात्मक भाषा विज्ञानाची मूलतत्वे

आ) भाषा स्वरूपविषयक सिद्धांत

इ) सोस्यूर, ब्लूमफिल्ड, चॉम्स्की यांचा भाषाविचार

घटक २

अ) ध्वनिविचार – स्थान व प्रयत्नावर आधारित स्वनांचे वर्गीकरण.

आ) मानसस्वर, उच्चार व लेखन यांतील फरक, स्वनिमक प्रतिलेखन.

इ) स्वनिमविचार – स्वन-स्वनिम -स्वनांतर, खंडात्मक व खंडाधिष्ठीत स्वनिम, मराठीचे स्वनिम.

MODULE - II(श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

अ) पदविचार – रूपिका, रूपिम, रुपिकांतर या संकल्पनांचे प्रकारभेद, प्रक्रीयांसह स्पष्टीकरण.

आ) वाक्यविचार : प्रथमोपस्थितसंघटक, विश्लेषण पद्धतीचे स्वरूप, रचनांचे प्रकार, स्तर, वाक्यांचे पृथक्करण

इ) मराठीच्या वर्णनात्मक व्याकरणातील काही समस्या.

घटक ४

अ) व्यवहाराची भाषा

आ) संपर्क भाषा

इ) उपभाषा

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भग्रंथसूची

- १) कानडे, मु.श्री., मराठीचा भाषिक अभ्यास, स्नेहवर्धक पब्लिक हाऊस, पुणे, १९९४
- २) कालेलकर, ना.गो. ध्वनिविचार, मौजप्रकाशनमुंबई, १९६०.
- ३) काळे, कल्याण व इतर (संपा.) आधुनिक भाषाविज्ञान, (संरचनावादी, सामान्य आणि सामाजिक), प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००३, (दु.आ.)
- ४) काळे, कल्याण व इतर (संपा.) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान-स्वरूप आणि पद्धती, गोखले एज्युकेशन, नासिक, १९८२.
- ५) गजेंद्रगडकर श्री.न., भाषा आणि भाषाशास्त्र, व्हीनसप्रकाशनपुणे, १९७९(दु.आ.).
- ६) गोविलकर, लीला, वर्णनात्मक भाषा विज्ञान, आरती प्रकाशन, डोंबिवली, १९९२
- ७) धोंगडे, रमेश, अर्वाचीन मराठी, कॉटीनॅटल प्रकाशन, पुणे, १९८३.
- ८) मालशे, मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान – सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाग्मय गृह, मुंबई, १९९५
- ९) कालेलकर ना.गो. भाषा आणि संस्कृती, मौजप्रकाशन, मुंबई
- १०) केळकर, अशोक, मराठी भाषेचा आर्थिक संसार, मराठवाडा सा.प. औरंगाबाद.
- ११) ग्रामोपाध्ये, ग.ब. भाषाविचार आणि मराठी भाषा, व्हीनस प्रकाशन पुणे, १९७९, दु.आ.
- १२) दाते, य.रा., महाराष्ट्रशब्दकोश – प्रस्तावनाखंड, महाराष्ट्रकोश मंडळ लि.पुणे, १९३२.
- १३) मालसे. स.ग.व इतर (संपा.) भाषाविज्ञान ऐतिहासिक व वर्णनात्मक, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५.
- १४) Bloomfield, Leonard, Language, G.Allen and Unwin, London, 1967.
- १५) Grierson, G.A., Linguistic Survey of India, Vol.VIII, Vishessvarasan and Institute, Hoshiyarpur, 1976.
- १६) Hockett, Charless F.- A Course in Modern Linguistics, Macmillan, New York, 1958.

Programme Name : M.A.Marathi

Format of syllabus

Course Name : कालखंडाचा अभ्यास (१६०० ते १८१८)

Study of Periods (1600 to 1818)

Course code : 51411

Total Credits : 02

Total Mark :50

University assessment : 25

College assessment : 25

Course Objective

- १) शिवकाल आणि पेशवेकालाचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक स्थितीगती जाणून घेणे .
- २) शिवकाल आणि पेशवेकालातील साहित्याचा शोध घेणे.
- ३) शिवकाल आणि पेशवेकालातील मराठीच्या भाषा आणि साहित्याच्या निर्मितीमागील तत्त्वज्ञानाचा आणि सांप्रदायिक विचारांचा शोध घेणे.
- ४) पंथीय साहित्य आणि शाहिरी काव्य यांचा अभ्यास करणे.

Course Outcomes

- १) शिवकाल आणि पेशवेकालातील सांस्कृतिक स्थितीगती ज्ञात होईल .
- २) शिवकाल आणि पेशवेकालातील गद्य आणि पद्य साहित्याचे महत्त्व अधोरेखित होईल.
- ३) वारकरी आणि समर्थ संप्रदायाच्या साहित्याची ओळख होईल.
- ४) शाहिरी आणि लावणी या साहित्याचे आकलन होईल.

MODULE –I(श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

अ) कालखंडाचा अभ्यास स्वरूप व संकल्पना

आ) शिवकाल : समाज व संस्कृती.

इ) पेशवेकाल : समाज व संस्कृती.

घटक २

अ) शिवकालीन संप्रदाय

आ) शिवकालीन साहित्य

इ) वारकरी व समर्थ संप्रदाय परिचय.

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा- एकूण गुण २५

१) १० – १० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : ०५ गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण २५

१) घटक १, २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक १, २ यावर आधारित पर्यायासह १० गुणांसाठी दोन टिपा (चारपैकी दोन).

संदर्भ ग्रंथसूची

१. आचार्य, मा. ना. ; ज्ञानमयूरांची कविता, पुष्पा प्रकाशन, पुणे.
२. केतकर, श्री. व्यं.; महाराष्ट्रीयांचे काव्यपरीक्षण, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९६४ (दु० आ०).
३. जोग, रा. श्री.; मराठी वाङ्मयाभिरुचीचे विहंगमावलोकन, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९५९.
४. जोग, रा. श्री.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ३, (१६८१ ते १८००) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९७३.
५. तुळपुळे, शं. गो.; पाच संतकवी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९८४ (तृ० आ०).
६. तुळपुळे, शं. गो.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १, (आरंभ ते १३५०) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८४.
७. देशमुख, उषा मा.; कालखंडाचा अभ्यास, मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग आणि स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे,
८. नसिराबादकर, ल. रा.: प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, १५ ०५.
९. पाध्ये, दिगंबर; साहित्य, समाज आणि संस्कृती, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९९८.
१०. फाटक, न. र.; एकनाथ: यक्ती आणि वाङ्मय, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९६३.
११. बडवे, नानासाहेब, एकनाथांची भारूडे, भाग १. श्रीएकनाथ संशोधन मंदिर, औरंगाबाद, १९६८.
१२. बडवे, नानासाहेब एकनाथांची भारूडे, भाग २, श्रीएकनाथ संशोधन मंदिर, औरंगाबाद, १९७८.
१३. भावे, वि. ल., महाराष्ट्र सारस्वत, खंड १, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३ (स०आ०).
१४. भावे, वि. ल.; महाराष्ट्र सारस्वत, खंड २, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३ (स०आ०).
१५. भिंगारे, ल. म.; मुक्तमयूरांची महाभारते, मराठवाडा साहित्य परिषद, हैद्राबाद, १९५६.
१६. मालशे, स. गं.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड २, भाग १, (१३५० ते १६८०) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८२.
१७. मालशे, स. गं.; मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड २, भाग २, (१३५० ते १६८०) महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९८२.
१८. शेणोलीकर, ह. श्री.; प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर, १९७१.
१९. सरदार, गं. बा.; संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, १९७० (ति० आ०)..
२०. साखरे, नानामहाराज, सकलसंतगाथा, खंड १ ते ३, वरदा प्रकाशन, पुणे, १९६७.

Format of syllabus

Programme Name :M.A. Marathi

Course Name : ग्रामीण साहित्य

Gramin Sahitya

Course code : 51511

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course Objective

- १) ग्रामीण समाज आणि संस्कृतीचा परिचय करून देणे.
- २) ग्रामीण चळवळी आणि साहित्य यांचा अनुबंध तपासणे.
- ३) ग्रामीण साहित्यिकांनी हाताळलेले रचनाबंध लक्षात घेणे.
- ४) ग्रामीण साहित्यिकांनी केलेले समाज विश्लेषण तपासणे.

Course Outcomes

- १) ग्रामीण साहित्याची संकल्पना स्पष्ट होईल.
- २) ग्रामीण साहित्य निर्मिती मागील तत्त्वविचार लक्षात येईल.
- ३) प्रवाहांच्या साहित्यातील ग्रामीण साहित्याचे महत्त्व अधोरेखित होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक – १

- अ) ग्रामीण समाज व संस्कृती
- आ) ग्रामीण भागातील चळवळी
- इ) ग्रामीण जीवन : आंतरसंबंध, व्यवसायाचे स्वरूप

घटक – २

- अ) ग्रामीण साहित्याची संकल्पना व स्वरूप
- आ) ग्रामीण साहित्य चळवळ
- इ) ग्रामीण साहित्य : निर्मिती प्रेरणा

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक – ३

- अ) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील ग्रामीण साहित्य
- आ) स्वातंत्र्योत्तर ग्रामीण साहित्य
- इ) ग्रामीण साहित्याने हाताळलेले रचनाबंध

घटक – ४

- अ) ग्रामीण कथा व कादंबरी (स्थूल परिचय)
- आ) खुरपं – सुचिता घोरपडे
- इ) विजेने चोरलेले दिवस – संतोष जगताप

परीक्षा पद्धती :

- अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०
- १) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा
- २) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

- १) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- २) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
- ३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भग्रंथसूची

- १) यादव, आनंद; ग्रामीण साहित्य स्वरूप आणि वास्तवता.
- २) यादव, आनंद; मराठी साहित्य समाज आणि संस्कृती.
- ३) भोळे, भा. ल. महात्मा फुले विचार आणि वारसा.
- ४) भोसले, द. ता. ग्रामीण साहित्य एक चिंतन.
- ५) वाघमारे, जनार्दन साहित्यचिंतन.
- ६) कोत्तापले, नागनाथ, ग्रामीण साहित्य स्वरूप आणि शोध.
- ७) मुलाटे, वासुदेव; ग्रामीण कथा स्वरूप आणि विकास.
- ८) पवार, गो. मा. व हातकणंगलेकर, म. द.; मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप.

Format of syllabus

ProgrammeName :M.A. Marathi

Course Name : साहित्य प्रकाराचा अभ्यास : कथा

Study of Form of Literature : Story

Course code : 51512

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course objective

- १) साहित्यप्रकाराची संकल्पना अभ्यासणे.
- २) कथात्म साहित्याचे स्वरूप समजून घेणे.
- ३) कथा या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये समजून घेणे.
- ४) मराठी कथेची जडणघडण अभ्यासणे.

Course outcome

- १) साहित्यप्रकाराच्या संकल्पनेचे वैशिष्ट्य ज्ञात होईल.
- २) कथात्म साहित्याचे स्वरूप आणि संकल्पना परिचय होईल.
- ३) कथेच्या घटकांचे महत्त्व समजेल. निर्मिती प्रक्रिया अभ्यासता येईल.
- ४) कथा या साहित्य प्रकाराची जडणघडण समजेल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) साहित्यप्रकाराची संकल्पना स्वरूप आणि व्याप्ती
आ) कथात्म साहित्य संकल्पना आणि स्वरूप
इ) कथनमीमांसा आणि कथा साहित्यप्रकार

घटक २

- अ) कथा या साहित्यप्रकाराची सैद्धांतिक मांडणी
आ) कथा साहित्यप्रकाराचे घटक
इ) कथा आणि इतर कथनपर साहित्यप्रकार यांतील साम्यभेद.

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) मराठी कथेचा प्रारंभ
आ) पुरुष लिखित मराठी कथेची ऐतिहासिक जडणघडण.
इ) स्त्रियांनी लिहिलेल्या मराठी कथेची ऐतिहासिक जडणघडण.

घटक ४

अ) कथा साहित्य : तात्विक विचार

आ) आहे हे असं आहे – गौरी देशपांडे

इ) निकटवर्तीय सूत्र – जी.के.ऐनापुरे

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ-ग्रंथसूची :

१. कुलकर्णी, वा. ल., मराठी विश्वकोश-खंड ३, (संपा०) तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९७६.

२. गणोरकर, प्रभा (संपा.), संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश. (१९२० पासून २००३ पर्यंतचा कालखंड), जी. आर. भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, २००४.

३. जोशी, सुधा, कथा: संकल्पना आणि समीक्षा, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ व मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०००,

४. कुलकर्णी, व. दि. (संपा.); साहित्यचिंतन (वार्षिक), जोशी, सुधा 'नवकथेचा उदय आणि कथाकार गाडगीळ' मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ, १९८३.

५. थोरात, हरिश्चंद्र; कथनात्म साहित्य आणि समीक्षा, शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई, २०११.

६. पवार, गो. मा. व हातकणंगलेकर, म. द. (संपा.); मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप (१९५०-७५), पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६.

७. भागवत, श्री. पु., सुधीर रसाळ, मंगेश पाडगावकर, शिल्पा तेंडुलकर, अंजली कीर्तने (संपा.), साहित्य अध्यापन आणि प्रकार, (वा. ल. कुलकर्णी गौरव ग्रंथ), पॉप्युलर प्रकाशन आणि मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७.

८. पाटील, गंगाधर; 'कथनमीमांसा', अनुष्टुभ्, दिवाळी अंक १९९१.

९. पाटील, गंगाधर 'कथात्म अवकाश आणि प्रदेश', अनुष्टुभ् मे-जून, १९९१

१०. फडके, ना. सी.: लघुकथालेखन : मंत्र आणि तंत्र, व्हीनस प्रकाशन, पुणे,

११. फडके, ना. सी., प्रतिभासाधन, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९६०.

१२. शेवडे, इंदुमती, मराठी कथा : उगम आणि विकास, सोमैया पब्लिशिंग, मुंबई.

१३. सोमण, अंजली, मराठी कथेची स्थितिगती, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९५.

१४. अदवंत, म. ना. मराठी लघुकथेचा इतिहास, नीहारा प्रकाशन, पुणे, २००८,

१५. कुलकर्णी, अनिरुद्ध (संपा.); प्रदक्षिणा - खंड १ व २ कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७२.

१६. राजापुरेला खानोलकरांची प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००३.

१७. Bakhtin, M. M.. The Formal Method in Literary Scholarship, The John Hopkins University Press, Baltimore.

१८. Barthes, Roland, Image-Music-Text, Tr. by Stephen Heath, Fontana, 1977.

१९. Booth, Wayne The Rhetoric of Fiction, The University of Chicago Press, Chicago, London, 1961..

২০. Encyclopedia Britannica, Macropaedia Vol. 16. 'Short Story'
২১. Ferrara, Fernando Theory and Model for the Structural Analysis of Fiction, New Literary History, 1974.
২২. Genette, Gerard, Narrative Discourse, Cornell University Press, New York, 1980.
২৩. Henry, James, 'The Art of fiction', The House of Fiction, ed. Leon Edel, Rupert Hart-Davis, London, 1957.
২৪. Lubbock, Percy, The Craft of Fiction, Jonathan Cape, London, 1965.
২৫. Ricoeur, Paul, Narrative Time On Narrative, ed. by, W.J.T. Mitchell, The University of Chicago, Chicago, 1981,
২৬. Shaw, Valerie The Short Story- A Critical Introduction. Longman, New York. 1983.

Format of syllabus

ProgrammeName : M.A. Marathi

Course Name : लोकसाहित्य

Folk Literature

Course code : 51513

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Courseobjective

- १) लोकसाहित्याची संकल्पना अभ्यासणे.
- २) लोक संस्कृतीच्या वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे.
- ३) लोकसाहित्याची व्याप्ती आणि प्रकार अभ्यासणे
- ४) लोक साहित्यातील साहित्यकृतींचे मूल्यमापन करणे.

Course Outcomes

- १) लोकसाहित्याची संकल्पना अभ्यासल्यामुळे लोक साहित्याच्या निर्मिती प्रेरणांचा शोध घेता येईल.
- २) लोक साहित्याच्या संकेतव्यूहाद्वारे लोक संस्कृतीचे आकलन होईल.
- ३) लोककथा, लोकगीते, बोलीतील उखाणे, म्हणी यांच्या अभ्यासामुळे पारंपारिक जीवनमूल्यांचा शोध घेता येईल.
- ४) नेमलेल्या साहित्यकृतींच्या अभ्यासामुळे लोक संस्कृतीतील साहित्याच्या संकलन, प्रकाशन, अभ्यास यांचे महत्व ध्यानात येते आणि लोक संस्कृतीचे जतन करण्याची प्रेरणा मिळेल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १

- अ) लोकसाहित्य : संकल्पना व स्वरूप
- आ) लोकसाहित्याच्या विविध व्याख्या व लक्षणे.
- इ) लोकसाहित्याची संकेत व्यवस्था व निर्मिती प्रेरणा.

घटक २

- अ) लोक आणि लोकमानस
- आ) लोकधर्म आणि लोकदैवत
- इ) लोकतत्त्व आणि लोकसंस्कृती

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) लोकसाहित्याचे प्रकार
- आ) लोकसाहित्याचे वर्गीकरण
- इ) लोकसाहित्याचा इतर ज्ञान शाखांशी असलेला संबंध

घटक ४

अ) कोकणातील लोकगीते (०५ लोकगीते)

१) काळ्या शेळ्या चरायला गेल्या (पृ.क्र. १२२)

२) शेत माझ डोंगरी गं (पृ.क्र. १२२)

३) उट उट रे माळी दादा (पृ.क्र. १२३)

४) विंचू चावलाय मज बोटी (पृ.क्र. १३०)

५) दांडावरून जाईनं ग (पृ.क्र. १३०)

(संदर्भ ग्रंथ – कोकणातील कृषिसंस्कृती आणि लोकगीते – गोविंद काजरेकर)

आ) कोकणातील दशावतार

(संदर्भ ग्रंथ - कोकणातील लोककला - डॉ.पुष्पलता राजापुरे –तापस)

आ) कोकणातील लोकनाट्य : नमन - खेळे

(संदर्भ ग्रंथ – कोकणातील नमन - खेळे : सुर्यकांत आजगांवकर)

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार)टीपा.

संदर्भग्रंथसूची

- १) ढेरे रा.चिं.; लोकसाहित्य : शोध आणि समीक्षा, श्रीविध्या प्रकाशन, पुणे, १९९०
- २) ढेरे रा. चिं.; संत साहित्य आणि लोकसाहित्य: काही अनुबंध, श्रीविध्या प्रकाशन, पुणे, १९७८.
- ३) डॉ.कुबल, रमेश; आदिवासी नाटक – स्वरूप आणि समीक्षा, आय.एन.टी प्रकाशन, मुंबई, २००६
- ४) भागवत, दुर्गा; लोकसाहित्याची रूपरेषा, मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय, मुंबई. १९५६
- ५) मांडे, प्रभाकर; लोकसाहित्याचे स्वरूप, परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद, १९७८.
- ६) मांडे, प्रभाकर; लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह, कॉन्टनेंटल प्रकाशन, पुणे, १९७५.
- ७) वरखेडे र.ना.; (संपा.), लोकसाहित्य व लोकपरंपरा, विद्याबलम, धुळे, १९८३.
- ८) वाडेकर, मालतीबाई; लोककथा कल्पकता, वरदा बुक्स, पुणे, १९८२.
- ९) ढेरे रा. चिं.; भारतीय रंगभूमीच्या शोधात; पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, १९९६.
- १०) ढेरे रा. चिं.; लोकदैवताचे विश्व; पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०००.
- ११) ढेरे रा. चिं.; लोकसंस्कृतीचे उपासक; पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, १९९६.
- १२) Krappe, Alexander; The Science of Folklore, The Norton Library, New York.
- १३) Dundes, Alan; Study of Folklore, Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1965.
- १४) Eliade, Mircea; Image and Symbol, Princeton University, Press, 1991.

१५) Kosambi, D.D ; Myth and Reality, Popular Prakashan, Mumbai, 1962.

१६) Langu, Andrew; Myth, Ritual and Religion, Cosimo, New York, 2005.

१७) वरखेडे र.ना.; (संपा.), लोकसाहित्य व लोकपरंपरा, विद्याबलम, धुळे, १९८३.

Format of syllabus

ProgrammeName :M.A. Marathi

Course Name : स्त्रीवाद आणि मराठी साहित्य
Feminism and Marathi Literature

Course code : 51514

Total Credits : 04

Total Mark :100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course Objective

- १) स्त्रीवादी साहित्याची संकल्पना आणि सिद्धांत समजून घेणे.
- २) साहित्य, समाज आणि स्त्रियांच्या प्रश्नांच्या चळवळी यांचा अनुबंध तपासणे
- ३) स्त्रीवादी साहित्यातून बदलत्या स्त्रीवादी जाणिवांचा शोध घेणे
- ४) स्त्रीवादी कविता, कथा, कादंबरी आणि नाटक या साहित्यप्रकाराचे वेगळेपण अभ्यासणे.

Course outcome

- १) स्त्रीवादी साहित्याची संकल्पना आणि सिद्धांत यांचा परिचय होईल.
- २) साहित्य, समाज आणि स्त्री प्रश्नांच्या चळवळी यांचा अनुबंध ज्ञात होईल.
- ३) समाज व्यवस्थेतील स्त्री शोषणाची परंपरा लक्षात येईल.
- ४) स्त्रीवादी साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया अभ्यासता येईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १ :

- अ) स्त्रीवाद – प्रेरणा, संकल्पना व स्वरूप
- आ) पाश्चात्य स्त्रीवाद प्रवाह
- इ) भारतीय स्त्रीवाद प्रवाह

घटक २)

- अ) महाराष्ट्रातील स्वातंत्र्यपूर्व स्त्री चळवळ
- आ) महाराष्ट्रातील स्वातंत्र्योत्तर स्त्री चळवळ
- इ) स्त्रीवादी नियतकालिके

MODULE II : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) स्त्रीवादी समीक्षा : पाश्चात्य प्रारूपे
- आ) स्त्रीवादी समीक्षा : भारतीय प्रारूपे

इ) मराठीतील स्त्रीवादी समीक्षा

घटक ४

अ) मराठीतील स्त्रीवादी साहित्य (कथा आणि कादंबरीच्या विशेष संदर्भात)

आ) उपयोजन - स्त्रीलिखित कथांची स्त्रीवादी समीक्षा

लेखिका –	कथा	कथासंग्रह	प्रकाशक
१) गौरी देशपांडे	जावे त्यांच्या वंशा	आहे हे असं आहे	मौज प्रकाशन गृह, मुंबई.
२) मेघना पेठे	आस्था आणि गवारीची भाजी	आंधळ्याच्या गायी	राजहंस प्रकाशन, मुंबई
३) उर्मिला पवार	धिंड	हातचा एक	अक्षर प्रकाशन, मुंबई
४) नजुबाई गावीत	“मी ह्येर ना, नदी सय ! “	नवसा भिलणीचा एल्गार	सुगावा प्रकाशन, पुणे
५) प्रिया तेंडूलकर	QfVZfuVh क्लिनिक	जावे तिच्या वंशा	राजहंस प्रकाशन

,पुणे

इ) फिन्ट्री (कादंबरी) – सुनीता बोर्डे

परीक्षा पद्धती :

अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) २० - २० गुणांसाठी दोन अंतर्गत परीक्षा

२) उपस्थिती, सादरीकरण आणि उपक्रमांमधील सहभाग : १० गुण

आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भग्रंथ :

१. ऑमव्हेट, गेल.,; जोतिबा फुले आणि स्त्रीमुक्तीचा विचार.

२. आठलेकर, मंगला; तिची कथा, राजहंस प्रकाशन, पुणे.

३. कर्वे, स्वाती.,; स्त्री विकासाच्या पाऊलखुणा, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.

४. कर्वे, स्वाती.,; स्त्री विकासाची नवी क्षितिजे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.

५. खांडगे, मंदा (संपा.); स्त्री साहित्याचा मागोवा, खंड १ व २, साहित्यप्रेमी भगिनी मंडळ, पुणे, २००२.

६. गोखले, करुणा.,; बाईमाणूस, राजहंस प्रकाशन, पुणे,

७. गोखले, करुणा (अनु०); सेकंड सेक्स, मूळ लेखिका सिमॉन द बोव्हा.

८. जाधव, मनोहर.,; समीक्षेतील नव्या संकल्पना, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.

९. जाधव, रा. ग.,; आधुनिक मराठी कवयित्रींची कविता, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.

१०. धोंगडे, अश्विनी.,; संदर्भ स्त्री पुरुष, दिलिपराज प्रकाशन, पुणे, २००३.

११. धोंगडे, अश्विनी.,; स्त्रीवादी समीक्षा-स्वरूप आणि उपयोजन, दिलिपराज प्रकाशन, पुणे, २००३.

१२. नानिवडेकर, मेधा.,; महाराष्ट्रातील स्त्री चळवळीचा मागोवा, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.

१३. निरगुडकर, भारती.,; समीक्षासंहिता, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २०१२.

१४. फडके, भालचंद्र.,; मराठी लेखिका चिंता आणि चिंतन, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे .

१५. भागवत, विद्युत; स्त्री प्रश्नांची वाटचाल, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००४.

१६. भागवत, विद्युत.,; स्त्रीवादी सामाजिक विचार, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे, २००८.

१७. भोसले, नारायण; महाराष्ट्रातील स्त्रीविषयक सुधारणावाद्यांचे सत्ताकारण, द ताईची प्रकाशन, पुणे.

१८. भोसले, नारायण; अब्राह्मणी स्त्रीवाद, अथर्व प्रकाशन, जळगाव.
१९. महाजन, वंदना,; मराठी कादंबरीतील स्त्रीवाद, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २०१०.
२०. महाजन, वंदना,; सांस्कृतिक प्रवाहांची स्त्रीवादी समीक्षा, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
२१. रानडे, प्रतिभा,; स्त्रीप्रश्नांची चर्चा एकोणिसावे शतक, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
२२. वरखेडे, मंगला,; स्त्रीवाद संकल्पना व उपयोजन, का. स. वाणी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे.
२३. साळुंखे, आ. ह.,; हिंदु संस्कृती आणि स्त्री, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
२४. भागवत वंदना, सपकाळ अनिल, गीताली वि.मं.; (संपा) संदर्भासहित स्त्रीवाद, स्त्रीवादाचे समकालीन चर्चाविश्व, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई आवृत्ती पहिली २०१८.

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : भाषांतर कौशल्ये

Translation Skill

Course code 51611

On job Training / Apprenticeship

FP Field Project

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

Department assessment : 50

Course objective

- १) भाषांतर ही संकल्पना समजून घेणे.
- २) अनुवाद, रूपांतर आणि भाषांतर या संकल्पनांचा परिचय करून घेणे
- ३) मूळ भाषा आणि लक्ष्यभाषा यातील सांस्कृतिक व्यवहार तपासणे.
- ४) भाषांतरातील सममूल्यता, भाषांतरणीयता या संकल्पनांचा अभ्यास करणे.
- ५) भाषांतर संकल्पनेचा कथा, लेख, आणि कवितांचे भाषांतर करण्यासाठी उपयोजन करणे.

Course outcome

- १) अनुवाद, रूपांतर आणि भाषांतर या संकल्पनांचा परिचय होईल.
- २) मूळ भाषा आणि लक्ष्यभाषा यातील सांस्कृतिक व्यवहार ज्ञात होईल.
- ३) भाषांतरातील सममूल्यता, भाषांतरणीयता या संकल्पनांच्या तात्त्विक मांडणीच्या अभ्यासातून सैद्धांतिक दृष्टिकोन प्राप्त होईल.
- ४) भाषांतर करण्याचे कौशल्य प्राप्त होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १:

- अ) भाषांतर म्हणजे काय?
- आ) भाषांतराचे स्वरूप
- इ) भाषांतराचे महत्त्व

घटक २

- अ) भाषांतर व्यवहारातील महत्त्वाचे प्रश्न - भाषांतर एक दुय्यम कृती.
आ) भाषांतराचे स्वरूप- भाषिक की सांस्कृतिक
इ) भाषांतरातील सममूल्यता, भाषांतरणीयता.

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक - ३

- अ) भाषांतरातील भाषिक व शैलीविषयक अडचणी.
आ) भाषांतरातील सांस्कृतिक अडचणी.
इ) भाषांतराचे जागतिकीकरणात महत्त्व.

घटक - ४

(भाषांतर उपयोजन)

अ) मराठीतून इंग्रजी – कविता

१) Against Ritualism – संत तुकाराम -The Songs of Tukoba – Translated by Gail Omvedt , Bharat Patankar

२) Water – नामदेव ढसाळ

Namdeo Dhasal – Poet of the Under world , translated by Dilip Chitre , Navayana , 2007 , P.४३

३) Harmony – श्रीधर नांदेडकर

दिलीप चव्हाण , ‘एकोपा ’ आपले वाङ्मयवृत्त , १०१८

आ) इंग्रजीतून मराठी – लेख

१) बौद्ध संस्कृती – गेल आम्बेट

Buddhism in India ,Gail Omvedt, SAGE - Publications , New Delhi 2003, बौद्ध संस्कृती, अनुवादक उत्पल व्ही.बी.

इ) हिंदीतून मराठी – कथा

१) अंडेस्टुड – कैलास वानखेडे

अनुवाद – अरविंद सुरवाडे , समकालीन भारतीय आंबेडकरी कथा , प्रकाशक , परममित्र प्रकाशन ठाणे, २०१५

परीक्षा पद्धती :

- १) ३० गुणांसाठी भाषांतर
२) १० गुण मौखिक परीक्षा
३) १० गुण उपस्थिती आणि उपक्रमांमधील सहभाग
सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

- १) चिकित्सा – डॉ. मधुकर मोकाशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
- २) भाषांतरमीमांसा - संपा. कल्याण काळे, अंजली सोमण, प्रतिमा, पुणे.
- ३) भाषांतर शास्त्र की कला?- म. वि. फाटक, रजनी ठकार, वरदा, पुणे.
- ४) भाषांतर - सदा कच्हाडे, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई.
- ५) भाषांतर आणि भाषा - विलास सारंग, मौज, मुंबई.
- ६) अनुवादमीमांसा - संपा. केशव तुपे, साक्षात, औरंगाबाद.
- ७) अनुवादविज्ञान - निलेश लोंढे, स्वरूप, पोखर्णी, परभणी.

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : ग्रंथव्यवहार

Publication Business

Course code 51612

On job Training / Apprenticeship

FP Field Project

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course objective

- १) प्रकाशन व्यवसाय व प्रकाशन संस्था यांचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये समजून घेणे.
- २) प्रकाशन व्यवसायातील विविध घटकांचा परिचय करून घेणे.
- ३) ग्रंथ प्रकाशनाची निर्मिती प्रक्रिया समजून घेणे.
- ४) ग्रंथ प्रकाशनाचे कौशल्य आत्मसात करणे..

Course outcome

- १) प्रकाशन व्यवसाय व प्रकाशन संस्था यांचे स्वरूप लक्षात येईल.
- २) प्रकाशन व्यवसायातील प्रकाशक, संपादक, मुद्रक, अक्षर जुळणी , कागद विक्रेता, चित्रकार, बांधणी, ग्रंथ विक्रेता या घटकांचा परिचय होईल.
- ३) संहिता, मुद्रणप्रत ते वितरण व्यवस्था या प्रक्रियेचे आकलन होईल.
- ४) ग्रंथ प्रकाशित आणि वितरीत करण्याचे कौशल्य प्राप्त होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १:

- अ) प्रकाशन व्यवसाय स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये
- आ) प्रकाशन व्यवसायातील विविध घटक
- इ) प्रकाशन संस्था व पुस्तकाची निर्मिती प्रक्रिया,

घटक २

अ) पुस्तकांचे प्रकार व आकार

आ) प्रकाशक व प्रकाशनाची प्रक्रिया

(प्रकाशन संस्थेचे ध्येयधोरण, कार्यवाही, हस्तलिखितांची निवड, लेखकांना नव्या पुस्तकांचे विषय देऊन लिहून घेणे, संहिता निवड इत्यादी.)

इ) मुद्रण व मांडणी

(मुद्रणप्रत तयार करणे, मजकूर तपासणे, शुद्धलेखन तपासणे, चित्रे-आलेख नकाशे यांची मांडणी करणे. मुखपृष्ठ व मलपृष्ठ तयार करवून घेणे इत्यादी.)

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक - ३

अ) लेखक प्रकाशक करार आणि स्वामित्व हक्क कायदा

आ) पुस्तकाची बाजारपेठप्रकाशन आणि ग्रंथ संस्कृती व्यवहार

इ) वितरण व्यवस्था : ग्रंथ विक्री आणि आर्थिक देवाण-घेवाण(प्रकाशन करणे, प्रसिद्धी देणे, विक्री विभागाला मार्गदर्शन करणे, वाचक मेळावा, ग्रंथप्रदर्शन सवलत, हिशेब ठेवणे इत्यादी.)

घटक -४

अ) ई-बुक्स: निर्मितीचे स्वरूप

आ) ऑनलाईन वितरण व्यवस्था

इ) पुस्तक विक्रीचे नवे अवकाश

परीक्षा पद्धती :

अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) ३० गुण ग्रंथ निर्मिती

२) १० गुण मौखिक परीक्षा

३) १० गुण उपस्थिती आणि उपक्रमांमधील कृतीशील सहभाग

सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार)टीपा.

संदर्भग्रंथ

१) ग्रंथव्यवहार, अ. ह. लिमये, व्हीनस बुक स्टॉल, पुणे.

२) मराठी प्रकाशनांचे स्वरूप प्रेरणा व परंपरा, (संपा.) अ. ह. लिमये, प्रसाद प्रकाशन, पुणे.

३) मराठी ग्रंथनिर्मितीची वाटचाल, शं. गो. तुळपुळे, महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक संस्था, पुणे.

४) प्रकाशन व्यवसाय परिचय, शरद गोगटे, अखिल भारतीय मराठी प्रकाशक संघ, पुणे.

५) पॉप्युलर रीतिपुस्तक - मृदुला जोशी आणि रामदास भटकळ, हर्ष प्रकाशन, मुंबई, २०१५.

६) संपादन कला आणि शास्त्र - शुभदा धारूरकर, व्ही. एस. धारूरकर प्रकाशन, औरंगाबाद, १९८५.

- ७) प्रकाशनविश्व - मोहन वसंत वैद्य, प्रकाशन विश्व, पुणे, २००९.
- ८) ग्रंथ आणि ग्रंथालय - अ.ना. साठे, किताबमिनार प्रकाशन, पुणे.
- ९) ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र - वि.वि. कुलकर्णी, पिंपळापुरे बुक डिस्ट्रीब्युटर्स, नागपूर १९७४.
- १०) ग्रंथालय शासन - वि. वि. कुलकर्णी, सुविचार प्रकाशन, नागपूर, १९७४.
- ११) हस्तलिखितांची वर्णनात्मक नामावली - सुरेंद्र गावस्कर, मराठी संशोधन मंडळ, मुंबई, १९७२.
- १२) भावे प्रयोग, अ.ह. भावे.
- १३) मराठी ग्रंथप्रकाशनाची दोनशे वर्षे - शरद गोगटे, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००८.
- १४) पॉप्युलरचे अंतरंग - किशोर आरास, (संपा.) ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई, २०१५.
- १५) श्री. पु. भागवत व्यक्ती आणि वाङ्मय, वासंती इनामदार, (संपा.) -
- १६) मुद्रण व्यवस्थापन - व्ही.जी. देवकुळे, पुणे, १९५६.
- १७) मुद्रणपर्व - दीपक घारे..
- १८) सदानंदयात्रा - सदानंद भटकळ.
- १९) मराठी ग्रंथप्रकाशनाचे स्वरूप व परंपरा - ह.अ. भावे.
- २०) मराठी प्रकाशन व्यवसाय परिचय- शरद गोगटे.
- २१) मुद्रण प्रवेश - शं.रा. दाते, लोकसंग्रह कारखाना, पुणे, १९३७.

Format of Syllabus

Programme Name : एम. ए. मराठी

Course Name : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये

Writing Skills for the Media

Course code : 51613

On job Training / Apprenticeship

FP Field Project

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

Department assessment : 50

CourseObjective

- १) प्रसारमाध्यमांचे स्वरूप आणि व्याप्ती यांचा अभ्यास करणे
- २) मुद्रित प्रसारमाध्यमांचे लेखन कौशल्य प्राप्त करणे
- ३) दृक आणि श्राव्य प्रसारमाध्यमांचा अभ्यास करून नभोवाणी माध्यमासाठी लेखन तंत्र अवगत करणे
- ४) दूरचित्रवाणी प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन तंत्र कौशल्य प्राप्त करणे

Course outcome

- १) प्रसारमाध्यमांचे स्वरूप आणि व्याप्ती यांचे महत्त्व अवगत होईल.
- २) मुद्रित प्रसारमाध्यमांचे लेखन कौशल्य प्राप्त होईल.
- ३) दृक आणि श्राव्य प्रसारमाध्यमांचा अभ्यास केल्याने नभोवाणी माध्यमासाठी लेखन तंत्र अवगत होईल.
- ४) दूरचित्रवाणी प्रसार माध्यमांच्या अभ्यासामुळे लेखन तंत्र विकसित होईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १:

- अ) प्रसार माध्यमांचे स्वरूप आणि व्याप्ती
- आ) प्रसारमाध्यमे विकास आणि जडणघडण, समाज आणि संस्कृती अनुबंध
- इ) पारंपरिक मौखिक आणि लिखित प्रसारमाध्यमे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

घटक २

- अ) मुद्रित प्रसारमाध्यमे : वृत्तपत्रे आणि नियतकालिके
- आ) मुद्रित प्रसारमाध्यमात ग्रंथपरीक्षण, चित्रपटपरीक्षण, नाट्यपरीक्षण, वैचारिक लेखांचे महत्त्व
- इ) मुद्रित प्रसार माध्यमांसाठी लेखन तंत्र

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक - ३

- अ) दृक आणि श्राव्य प्रसारमाध्यमे : नभोवाणी माध्यमाचे स्वरूप व प्रकार
- आ) श्राव्य माध्यमातील कार्यक्रमाचे विविध प्रकार
- इ) नभोवाणी प्रसार माध्यमांसाठी बातमी लेखन आणि श्रुतिका लेखन तंत्र

घटक - ४

- अ) दूरचित्रवाणी माध्यमाचे स्वरूप,प्रकार आणि प्रभाव
- आ) दूरचित्रवाणी प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन तंत्र
- इ) दूरचित्रवाणी माध्यमासाठी मालिका लेखन तंत्र

परीक्षा पद्धती :

- अ) अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०
  - १) ३० गुणांसाठी प्रकल्प लेखन
  - २) १० गुण प्रकल्प सादरीकरण
  - ३) १० गुण उपस्थिती, आणि उपक्रमांमधील सहभाग
- आ) सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०
  - १) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
  - २) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.
  - ३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार)टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१. देव, सदाशिव, कोशवाड्.मय विचार आणि व्यवहार, सुवर्ण प्रकाशन, २००२.
२. मराठी अभ्यास परिषद पत्रिका, 'भाषा आणि जीवन', त्रैमासिक.
३. नसिराबादकर, ल. रा. व्यावहारिक मराठी.
४. गर्गे, स. मा., पत्र आणि पत्रकारिता, मानसन्मान प्रकाशन, १९९९.
५. धारूरकर वि. ल., दूरदर्शन आणि लोकसंस्कृती, रामराज्य प्रकाशन, औरंगाबाद
६. धारूरकर वि. ल., शोध माध्यमांचा, शुभदा प्रकाशन, औरंगाबाद
७. धारूरकर वि. ल., जनसंवाद सिद्धान्त, चैतन्य प्रकाशन, औरंगाबाद
८. पुरी सुरेश, जनसंपर्क संकल्पना आणि सिद्धांत, विमुक्तजन प्रकाशन, औरंगाबाद

Format of Syllabus

Programme Name : एम. ए. मराठी

Course Name : पटकथालेखन

Screenplay Writing

Course code : ५१६१४

On job Training / Apprenticeship

FP Field Project

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

Department assessment : 50

Courseobjective

- १) चित्रपट कलेचे तंत्र अवगत करणे.
- २) चित्रपटाच्या घटकांचा अभ्यास करणे.
- ३) पटकथेचे महत्त्व समजून घेणे आणि पटकथेच्या घटकांचा अभ्यास करणे.
- ४) पटकथा लिहिण्याचे तंत्र अवगत करणे.

Courseoutcome

- १) चित्रपटाच्या भाषेचा परिचय होईल.
- २) पटकथेच्या घटकांचा परिचय होईल.
- ३) पटकथेच्या लेखन तंत्राचे आकलन होईल.
- ४) पटकथा लिहिण्याचे कौशल्य अवगत होते आणि लघुपटाची पटकथा लिहिता येईल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १ :

- अ) चित्रपट माध्यम स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये
- आ) चित्रपट संस्कृती.
- इ) चित्रपट भाषा आणि व्याकरण

घटक २

- अ) चित्रपटाचे चित्रिकरणपूर्व घटक : लेखन, कथाबीज, पटकथा, दृश्यानुसंधान, संवाद, दिग्दर्शन, निर्माता (स्थूल परिचय)
- आ) चित्रपटाचे चित्रिकरण दरम्यानचे घटक - स्थळ, नेपथ्य, संगीत, पार्श्वसंगीत, वेशभूषा, रंगसंगती, अभिनय, छायाचित्रण,
- इ) चित्रिकरणोत्तर घटक : संकलन, वितरण, प्रसिद्धी (स्थूल परिचय)

MODULE 2 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक ३

- अ) कथात्मक पटकथा स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये.
- आ) कथात्मक पटकथा लेखनतंत्र संरचना

इ) पटकथेचे विविध घटक.

घटक ४

अ) मराठी चित्रपटांचा परिचय

आ) नेमलेल्या चित्रपट पटकथेचा अभ्यास : उंबरठा - विजय तेंडुलकर

इ) नेमलेल्या चित्रपट पटकथेचा अभ्यास : गाभारा - अनिल सपकाळ

परीक्षा पद्धती :

अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) ३० गुण ३० मिनिटांच्या लघुपटासाठी पटकथा लेखन करणे

२) १० गुण मौखिक परीक्षा

३) १० गुण उपस्थिती आणि उपक्रमांमधील कृतीशील सहभाग

सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथ सूची

१. जोशी, रा. भि. (अनु.), मू. ले. बा. सी. मर्ढेकर, कला आणि मानव, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८३,

२. जाधव, रा. ग., कला, साहित्य व संस्कृती, सुगंधा प्रकाशन, पुणे.

३. अत्रे, प्र. के., कन्हेचे पाणी, परचुरे प्रकाशन मंदिर, मुंबई, १९८६.

४. खोपकर, अरुण, गुरुदत्त-तीन अंकी शोकांतिका, ग्रंथाली वाचक चळवळ १९८५.

५. अत्रे, प्र. के., चित्रकथा, परचुरे प्रकाशन मंदिर, मुंबई, १९८५ .

६. दीक्षित, विजय, चित्रपट-एक कला, रेणुकाप्रकाशन, १९७९.

७. सपकाळ, अनिल मराठी चित्रपटांची पटकथा, अनुबंध प्रकाशन, पुणे, २००५.

८. काळे, नारायण के प्रतिमा, रूप आणि गंध, १९७६

९. साठे, वसंत, बखर सिनेमाची, व्ही. शांताराम चलच्चित्रशास्त्रीय अनुसंधान व सांस्कृतिक प्रतिष्ठान, मुंबई .

१०. कुलकर्णी, अ. वा., मराठी नाट्यलेखनतंत्राची वाटचाल, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७६

११. हातकणंगलेकर, म. द. व पवार, गो. मा. मराठी साहित्य-प्रेरणा व स्वरूप, पॉप्युलर प्रकाशन, १९८६.

१२. संत, दु. का., ललितकला आणि ललित वाङ्मय, एम. व्ही. फडके, १९८२

१३. कुलकर्णी, मधु, ललितसाहित्यातील आकृतीबंधाची जडणघडण, शुभदा सारस्वत, १९८७.

१४. माडगूळकर, ग. दि., वाटेवरल्या सावल्या, विश्वमोहिनी प्रकाशन, १९८७.

१५. तेंडुलकर, विजय, सामना, नीलकंठ प्रकाशन, १९७८.

१६. नेमाडे, भालचंद्र, साहित्याची भाषा, साकेत प्रकाशन, १९८७.

१७. शिंदे, मा. कृ., सिनेमाशास्त्र आणि तंत्र, नवमत प्रकाशन संस्था, मुंबई, १९८०.

१८. खोपकर, अरुण; प्राक सिनेमा, राजहंस प्रकाशन पुणे, आवृत्ती पहिली जुलै २०२२

१९. राणे अशोक, सिनेमाची चित्रकथा, अक्षर प्रकाशन, मुंबई

२०. Ludolf, Anheim, Film as Arts, Feber&Feber, London, 1983.

२१. Morris, Beja, Film & Literature, Longman, New York, 1979.

२२. Dwight V. Swain & Joye R. Swain, Film Scripting & Practical Manual, Focal Press, London, 1987.

Format of Syllabus

Programme Name : M.A.Marathi

Course Name : सर्जनशील लेखन –कादंबरी

creative literature – Novel

Course code 51613

On job Training / Apprenticeship

FP Field Project

Total Credits : 04

Total Marks : 100

University assessment : 50

College assessment : 50

Course objective

- १) सर्जनशील साहित्याची संकल्पना आणि सिद्धांत समजून घेणे, सर्जनशील साहित्याचे तंत्र अवगत करणे.
- २) कथनात्मक साहित्याच्या निर्मितीप्रक्रियेचा अभ्यास करणे.
- ३) कादंबरीचे वैशिष्ट्ये समजून घेणे आणि कादंबरीच्या घटकांचा अभ्यास करणे.
- ४) कादंबरी लिहिण्याचे तंत्र अभ्यासणे.

Course outcome

- १) सर्जनशील साहित्याची संकल्पना आणि सिद्धांत यांचा परिचय होईल.
- २) सर्जनशील साहित्याच्या लेखन तंत्राचा अभ्यास होईल.
- ३) कथनात्मक साहित्याच्या निर्मितीप्रक्रियेचा परिचय होईल.
- ४) कादंबरीचे लेखन तंत्र प्राप्त होईल. कादंबरी लिहिण्याचे कौशल्य समजेल.

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक १:

- अ) सर्जनशीलता म्हणजे काय ?
- आ) सर्जनशील साहित्याची निर्मिती स्वरूप आणि संकल्पना - सर्जनशील लेखन, लेखक, वाचक अनुबंध
- इ) सर्जनशीलतेविषयीचे विविध सिद्धांत

घटक २

- अ) व्यावहारिक लेखन आणि सर्जनशील लेखन
- आ) कथनात्मक, नाट्यात्मक, काव्यात्मक साहित्य स्वरूप
- इ) कथनात्मक साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया स्वरूप

MODULE 1 : (श्रेयांकने २, व्याख्याने ३०)

घटक - ३

अ) कादंबरी या साहित्य प्रकारचे तात्विक विवेचन

आ) कादंबरी या साहित्य प्रकाराच्या घटकांचा अभ्यास (कथाबीज, कथन, भाषा, प्रमाण, बोली, संवाद, पात्ररचना, घटना, प्रसंग, विषयी मांडणी)

इ) कादंबरीची लेखन शैली

घटक - ४

अ) कादंबरी या साहित्य प्रकारच्या निर्मितीचे तंत्र आणि टप्पे

आ) कादंबरीचा लेखन आराखडा

इ) कादंबरी लेखन कृती उपक्रम

परीक्षा पद्धती :

अंतर्गत परीक्षा - एकूण गुण ५०

१) ३० गुणांसाठी साहित्य कृतीचे लेखन

२) १० गुणांचे प्रकल्प सादरीकरण

३) १० गुण उपस्थिती, आणि उपक्रमांमधील सहभाग

सत्रान्त परीक्षा-एकूण गुण ५०

१) घटक १ व २ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

२) घटक ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह १५ गुणांसाठी एक दीर्घोत्तरी प्रश्न.

३) घटक १, २, ३ व ४ यावर आधारित पर्यायासह २० गुणांसाठी चार (आठपैकी चार) टीपा.

संदर्भ ग्रंथसूची

१. साहित्य सिध्दान्त- रेने वेलेक व ऑस्टिन वॉरेन, अनुवाद: स. गं. मालशे, महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळ, मुंबई.

२. कला म्हणजे काय? - टॉलस्टाय, अनुवाद: साने गुरुजी, कॉन्टिनेन्टल, पुणे.

३. सौंदर्य आणि साहित्य- बा. सी. मर्ढेकर, मौज, मुंबई

४. साहित्य आणि इतर ललित कला - दु. का. संत .

५ . साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया - डॉ. आनंद यादव -

६ . निवडक मुलाखती - भालचंद्र नेमाडे

७. चित्र आणि चरित्रे - व्यंकटेश माडगूळकर

८. जी.ए. ची निवडक पत्रे - संपा. म.द. हातकणंगलेकर

९. सर्जनशीलता आणि लिहिता लेखक - विलास सारंग, मौज, मुंबई,

१०. सृजनात्मक लेखन- आनंद पाटील, पद्मगंधा, पुणे.

११. प्रतिभा आणि सर्जनशीलता - सुधाकर देशमुख, पद्मगंधा, पुणे.

१२. वाक्यप्रकार: संकल्पना व स्वरूप संपा. आनंद वास्कर, अन्वय प्रकाशन, पुणे,

१३. वाचणाऱ्याची रोजनिशी सतीश काळसेकर, लोकवाक्यगृह, मुंबई.

१४. सर्जनशीलता - म. बा. कुंडले, नूतन, पुणे.

१५. भाषासंवाद - अनिल गवळी, नंदकुमार मोरे, सायन, पुणे.

१६. प्रत्यय आणि व्यत्यय: एक संवाद- दिलीप पुरुषोत्तम चित्रे / रंगनाथ पठारे, शब्दालय, श्रीरामपूर.
१७. साहित्याची भाषा - भालचंद्र नेमाडे, साकेत, औरंगाबाद.
१८. हे लेखकाला माहीत हवेच -अ. अं. कुलकर्णी, कॉटिनेन्टल, पुणे.
१९. ललित साहित्यातील आकृतिबंधाची जडणघडण मधू कुलकर्णी, शुभदा सारस्वत, पुणे.
२०. वाङ्मयप्रकार स्वरूप आणि संकल्पना - संपा. आनंद वास्कर
२१. साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया आनंद यादव, मेहता, पुणे.
२२. कादंबरी एक साहित्य प्रकार - डॉ. हरिश्चंद्र थोरात
२३. कादंबरीविषयी - डॉ. हरिश्चंद्र थोरात
२४. Becoming a writer - Dorothea Brande, New York, Tarcher, 1981
२५. Aspects of the Novel -E. M. Forster, London, 1927
२६. Studying Plays -Wallis Mick and Shepherd Simon, Bloomsbury Academies, 2010.

Table:

Letter Grades and Grade Points:

Semester GPA/ Program CGPA Semester / Program	% of Marks	Alpha – Sign/Letter Grade Result
9.00-10.00	90.0-100	O (Outstanding)
8.00-<9.00	80.0-<90.0	A+ (Excellent)
7.00-<8.00	70.0-<80.0	A (Very Good)
6.00-<7.00	60.0-<70.0	B+ (Good)
5.50-<6.00	55.0-<60.0	B (Above Average)
5.00-<5.50	50.0-<55.0	C (Average)
4.00-<5.00	40.0-<50.0	P (Pass)
Below 4.00	Below 40	F (Fail)
AbAbsent	-	Absent

Sign of HOD

Name of the Head of the Department

Dr. Vandana Mahajan

Name of the Department: **Marathi**

Team for Creation of Syllabus

Name	Department Name	Sign
Dr. Vandana Mahajan	Marathi	
Dr. Anil Sapkal	Marathi	
Dr. Vinod Kumare	Marathi	
Dr. Shyamal Garud	Marathi	

Sign of HOD

Name of the Head of the Department

Dr. Vandana Mahajan

Name of the Department: **Marathi**

Sign of Dean:

Name of the Dean:

Dr. Anil Singh

Name of the Faculty: **Humanities**

Justification for M.A.(Marathi)

1.	Necessity for starting the course:	Marathi language is the official language of Maharashtra. Marathi literature has an ancient tradition. Marathi language is spoken in all spheres of life. Praman Marathi and the different dialects spoken in the state of Maharashtra must be studies. Marathi language is associated with economic sector of Maharashtra. A post-graduate course in Marathi language and literature is required for in-depth study of language and literature. This will speed up the research of language and literature. This course is essential for using Marathi language in journalism and different media. Marathi curriculum is needed to make Marathi a language of knowledge.
2.	Whether the UGC has recommended the course:	Yes
3.	Whether all the courses have commenced from the academic year 2023-24	Yes
4.	The courses started by the University are self-financed, whether adequate number of eligible permanent faculties are available?:	This course is run by the University. Total Sanctioned Post: 09 Professor : 01 Vacant - 01 Associate Professor: 02 vacant - 01 Assistant Professor : 02 , Vacant - 02
5.	To give details regarding the duration of the Course and is it possible to compress the course?:	The course is designed for two years (Four Semester) Course can't compress
6.	The intake capacity of each course and no. of admissions given in the current academic year:	Total Intake capacity: 120 Current academic year Admission : 60
7.	Opportunities of Employability / Employment available after undertaking these courses:	Yes

Sign of HOD

Name of the Head of the Department

Dr. Vandana Mahajan Name of the Department: **Marathi****Sign of Dean:**

Name of the Dean:

Dr. Anil Singh Name of the Faculty: **Humanities**